

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮

સાથે

સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૨૩૬૦/૨૦૧૩,

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ માં

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૬૩૮૧/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઝેડ. કે. સૈયદ

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?
૫	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?

=====

જમુભાઈ કેશવભાઈ અને ૧૭.... અરજદારો

વિરુદ્ધ

કલેક્ટર અને ૩.... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

(શ્રી બી. જે. જાડેજા), વકીલ અરજદારો નં. ૧, ૩-૪, ૬-૮, ૧૩-૧૮ તરફે
શ્રી ચતિન ઓઝા, પરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી રાજેશ કે. સાવજાની સાથે શ્રી એચ.
એમ. જાડેજા, વકીલ અરજદારો નં. ૨, ૫, ૬.૧૬.૩, ૧૦, ૧૨ તરફે
શ્રી અંશિન એચ. દેસાઈ, વકીલ અરજદારો નં. ૯ – ૯.૭ તરફે
શ્રી નિખિલ એસ. કારીયેલ, વકીલ અરજદાર નં. ૧૧ તરફે
ડી.એસ. એફિડેવિટ ફાઈલ કરેલ નથી (એન) સામાવાળા નં. ૩ તરફે

શ્રી એન. જે. શાહ, વિદ્વાન એ.જી.પી. સામાવાળા નં. ૧ – ૨ તરફે

શ્રી પ્રશાંત જી. દેસાઈ, વિદ્વાન વકીલ સામાવાળા નં. ૪ તરફે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઝેડ. કે. સૈયદ

તારીખ: ૨૨/૧૨/૨૦૧૪

સંયુક્ત સીએવી ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ)

૧. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ ના અરજદારોએ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ નીચે મુજબની રાહતો સાથે આ કોર્ટનો આશરો લીધેલ છે:

(એ) સર્ટિયોરરીની રીટ અથવા અન્ય કોઈ રીટ અથવા હુકમ જારી કરવામાં આવે – રાંદેર ખાતે વોટર વર્ક્સ પ્લાન્ટ માટે સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની તરફેણમાં અરજદારોની જમીન ફાળવવા અંગે જિલ્લા કલેક્ટર, સુરત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમને રદ કરવા બાબત.

(બી) મેન્ડમસની રીટ અથવા એવો અન્ય હુકમ જારી કરવામાં આવે જેમાં સામાવાળા(ઓ)ને અરજદારોની માલિકીની અને તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમમાં જણાવેલ જમીનો અરજદારોને ફાળવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે.

(સી) સામાવાળા(ઓ)ને અરજદારોની માલિકીની જમીનો જે તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમમાં સમાવિષ્ટ નથી તે તાત્કાલિક અરજદારોને ફાળવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે.

(ડી) અહીંની અરજીની સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેવિંગ હોય તે દરમિયાન, સામાવાળા(ઓ), તેમના એજન્ટો અને તાબાના અધિકારીઓને કલેક્ટરના તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમ પર અમલ કરવાથી અથવા કોઈપણ રીતે અમલમાં મૂકવાથી અને અરજદારોના જમીનના કબજામાં ખલેલ પહોંચાડવાથી મનાઈ ફરમાવવામાં આવે.

(ઈ) ઉપરોક્ત (ડી) મુજબની વચગાળાની રાહત મંજૂર કરવામાં આવે.

(એફ) ન્યાયના હિતમાં યોગ્ય જણાય તેવા અન્ય હુકમ અથવા હુકમો.

આમ, અરજી હેઠળ જે બાબતને મુખ્યત્વે પડકારવામાં આવી છે તે કલેક્ટર, સુરત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ નો હુકમ

છે, જેમાં રાંદેર ખાતે વોટર વર્ક્સ પ્લાન્ટ માટે સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની તરફેણમાં અરજદારોની જમીન ફાળવવામાં આવી છે.

૨. ઉપરોક્ત સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન પેનિંગ હોય તે દરમિયાન, ઉપરોક્ત સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશનના એક અરજદાર એટલે કે અરજદાર નં.

૧૧ એ નીચે મુજબની રાહતો માટે એક સિવિલ એપ્લિકેશન નં.

૧૨૩૬૦/૨૦૧૩ દાખલ કરેલ છે:

(એ) આપની લોર્ડશીપ આ સિવિલ એપ્લિકેશનને દાખલ કરવા અને મંજૂર કરવા મહેરબાની કરશો;

(બી) આપની લોર્ડશીપ સામાવાળા અધિકારીઓને મોજે રાંદેર, તાલુકા: ચોર્યાસી, જિલ્લો: સુરત ખાતે આવેલી મહેસૂલી સર્વે નં. ૩૩૦ વાળી પ્રશ્નગત જમીનનો જે ભાગ "વેચાણ માટે વાણિજ્યિક" હેતુ માટે આરક્ષિત છે તે પુનઃ-ફાળવણી કરવા/પરત કરવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(સી) આપની લોર્ડશીપ એવું જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો કે "વેચાણ માટે વાણિજ્યિક" હેતુ જેના માટે પ્રશ્નગત જમીનનો ઉપયોગ હાલમાં કરવા માંગવામાં આવે છે તે કોઈપણ રીતે જાહેર હેતુ નથી અને તેના પરિણામે સામાવાળા અધિકારીઓને એ સુનિશ્ચિત કરવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો કે મોજે રાંદેર, તાલુકા ચોર્યાસી, જિલ્લો: સુરત ખાતે આવેલી

મહેસૂલી સર્વે નં. ૩૩૦ વાળી પ્રશ્નગત જમીનનો જે ભાગ "વેચાણ માટે વાણિજ્યિક" હેતુ માટે આરક્ષિત છે તે આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય જણાય તેવા નિયમો અને શરતો પર હાલના અરજદારને પરત/પુનઃ-ફાળવવામાં આવે.

(ડી) ન્યાયના હિતમાં યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય અને વધુ રાહતો પણ મંજૂર કરવામાં આવે.

૩. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૩૮૧/૨૦૦૬ ના અરજદારોએ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ નીચે મુજબની રાહતો સાથે આ કોર્ટનો આશરો લીધેલ છે:

'(એ) આ માનનીય કોર્ટ આ અરજીને દાખલ કરવા અને મંજૂર કરવા મહેરબાની કરશે;

(બી) આ માનનીય કોર્ટ મેન્ડમસની રીટ અને/અથવા મેન્ડમસના સ્વરૂપમાં અન્ય કોઈ યોગ્ય રીટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરીને અહીંના સામાવાળા(ઓ)ને, વિશેષ કરીને સામાવાળા ગુજરાત રાજ્ય તેમજ કલેક્ટર, સુરતને તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના હુકમનું પાલન કરવા અને સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ક્ષેત્રફળ ૧૧૫૩૪ ચો.મી. અથવા બીજા શબ્દોમાં ૧૧ હેક્ટર, ૧૫ આર અને ૩૪ ચો.મી. જમીન ઉક્ત હુકમમાં નિર્ધારિત નિયમો અને શરતોને આધિન અને આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય અને વાજબી

જાણાય તેવા નિર્દેશિત નિયમો અને શરતોને આધિન અરજદારને પુનઃ-
ફાળવવાનો આદેશ આપવા મહેરબાની કરશે;

(સી) આ માનનીય કોર્ટ તારીખ ૨૪/૦૩/૨૦૦૬ અને
૧૬/૦૩/૨૦૦૬ ના હુકમોને રદ કરવા અને બાજુ પર રાખવા અંગે યોગ્ય
રીટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા મહેરબાની કરશે.

(ડી) આ માનનીય કોર્ટ અન્ય બાબતોની સાથે સાથે સર્વે નં. ૩૫૭/૧
ક્ષેત્રફળ ૧૧૫૩૪ ચો.મી. અથવા બીજા શબ્દોમાં ૧૧ હેક્ટર, ૧૫ આર
અને ૩૪ ચો.મી. જમીનથી અરજદારોને વંચિત રાખવાના
સામાવાળા(ઓ)ના કૃત્યને ગેરકાયદેસર, અયોગ્ય, ભૂલભરેલું, કાયદા
અને હકીકતો બંનેનું ઉલ્લંઘન કરતું અને ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ
૧૪, ૧૯, ૨૧ અને ૩૦૦-એ ના ઉલ્લંઘનકર્તા જાહેર કરવા યોગ્ય રીટ,
હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા મહેરબાની કરશે.

(ઈ) આ માનનીય કોર્ટ સામાવાળા(ઓ)ને સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ક્ષેત્રફળ
૧૧૫૩૪ ચો.મી. અથવા બીજા શબ્દોમાં ૧૧ હેક્ટર, ૧૫ આર અને ૩૪
ચો.મી. જમીન પુનઃ-ફાળવવાનો નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશે.
તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના હુકમ પસાર કરવાના સમયના બજાર ભાવે
અથવા અરજદારોને વળતર આપવામાં આવ્યું હોય તે દરે, ઉક્ત તારીખે જે
વધારે હોય તે મુજબ.

(એફ) આ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન દાખલ કરવા, સુનાવણી અને/અથવા આખરી નિકાલ પેન્ડિંગ હોય ત્યાં સુધી, આ માનનીય કોર્ટ સામાવાળા(ઓ), તેમના સેવકો અને એજન્ટોને સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ક્ષેત્રફળ ૧૧૫૩૪ ચો.મી. અથવા બીજા શબ્દોમાં ૧૧ હેક્ટર, ૧૫ આર અને ૩૪ ચો.મી. જમીનના કબજામાંથી અરજદારોને બેદખલ કરતા રોકવા અને સામાવાળા(ઓ), તેમના સેવકો અને એજન્ટોને અરજદારો અને તેમના પરિવારના સભ્યો દ્વારા પ્રશ્નગત જમીન પર કૃષિ કામગીરી ચાલુ રાખવામાં દખલગીરી કરતા રોકવા મહેરબાની કરશે.

(જી) ઉપરના પેરા (ઈ) મુજબની એક્સ-પાર્ટી વચગાળાની રાહત અરજદારોની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવે અને સામાવાળા(ઓ)ને નોટિસ આપ્યા પછી તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવે.

(એચ) આ અરજીનો ખર્ચ અરજદારને અપાવવામાં આવે.

(આઈ) આ માનનીય કોર્ટને ન્યાયી અને ઉચિત જણાય તેવી અન્ય અને વધુ રાહતો અરજદારોની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવે.'

આમ, આ અરજીમાં મુખ્યત્વે તારીખ ૨૪/૦૩/૨૦૦૬ અને ૧૬/૦૩/૨૦૦૬ ના હુકમોને પડકારવામાં આવ્યા છે અને સામાવાળા સત્તાવાળાઓને તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના હુકમનું પાલન કરવા અને

અરજદારોને સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ની જમીન પુનઃ-જાળવવાનો મેન્ડમસના સ્વરૂપમાં નિર્દેશ માંગવામાં આવ્યો છે.

જ. સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ અને સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૨૩૬૦/૨૦૧૩ ના મેમોમાંથી ટૂંકમાં હકીકતો જે મળી આવે છે, તે નીચે મુજબ નિર્ધારિત કરવી જરૂરી છે:

પ. સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ ની હકીકતો:

૬. અરજદારો ખેડૂતો છે, જેઓ સમાજના આર્થિક રીતે નબળા વર્ગના છે અને બક્ષી પંચમાં સમાવિષ્ટ છે. અરજદારોનો કેસ છે કે દાવો કરેલ જમીનો માટે, તારીખ ૧૮/૦૫/૧૯૭૮ ના રોજ, ધ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન એક્ટ (જે હવે પછી ટૂંકમાં 'એક્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૪ હેઠળ જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું અને તારીખ ૦૬/૦૭/૧૯૭૮ ના રોજ સરકારી ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, કલમ ૪ ના જાહેરનામાનું શુદ્ધિપત્ર તારીખ ૨૩/૦૧/૧૯૭૯ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું અને તારીખ ૨૧/૦૬/૧૯૭૯ ના રોજ સરકારી ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું. એક્ટ હેઠળ તારીખ ૦૫/૦૫/૧૯૭૯ ના રોજ કલમ ૬ નું જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું અને તે જ તારીખ ૨૯/૦૯/૧૯૭૯ ના રોજ સરકારી ગેઝેટમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું. સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસરે તારીખ ૨૮/૦૧/૧૯૮૨ ના રોજ એવોર્ડ પસાર કર્યો હતો અને ચો.મી. દીઠ રૂ. ૩ થી

૧૩ ના દરે વળતર આપ્યું હતું. લેન્ડ એકિવિઝિશન ઓફિસર દ્વારા આપવામાં આવેલ વળતરની અલ્પ રકમ સામે, અરજદારોએ જિલ્લા અદાલત સમક્ષ લેન્ડ રેફરન્સ નં. ૫૩ થી ૭૪/૧૯૮૩ દાખલ કર્યો હતો અને જિલ્લા અદાલતે પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, વળતર વધારીને ચો.મી. દીઠ રૂ. ૧૫/- કર્યું હતું, જેની સામે રાજ્ય સરકારે ફર્ટ અપીલ નં. ૧૨૯૭/૧૯૮૮, ૧૩૦૩/૧૯૮૮, ૨૭૬૯/૧૯૮૮, ૨૭૭૧/૧૯૮૮ વગેરે દાખલ કરી હતી. અરજદારોનો કેસ છે કે તાપી પાળા યોજનાના નિર્માણ માટે જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, રાંદેર, અડાજણ અને જહાંગીરપુરા વગેરે વિસ્તારોની કૃષિ જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી હતી. અરજદારોનો કેસ છે કે પાળા યોજના પૂર્ણ થયા પછી કૃષિ જમીનના મોટા પ્લોટ રાજ્ય સરકાર પાસે ફાજલ રહ્યા હતા અને રાજ્ય સરકારે કૃષિ હેતુ માટે કૃષિ જમીનનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરવા માટે, કલેક્ટરને સૂચના આપી હતી કે ઉક્ત જમીનો મૂળ માલિકો એટલે કે અરજદારો અને અન્ય ખેડૂતોને શરૂઆતમાં અરજદારો દ્વારા કલેક્ટરને પ્રીમિયમ/ભાડું ચૂકવવા પર 'એક સાલી' ધોરણે ફાળવવામાં આવે અને તે મુજબ અરજદારો વર્ષ દર વર્ષ ફાળવેલી જમીનના કબજેદારો હતા અને તુવેર, અન્ય શાકભાજી વગેરે ઉગાડીને જમીન ખેડતા હતા. અરજદારોએ પાળા યોજના પૂર્ણ થયા પછી ફાજલ જમીનો પરત કરવા માટે સામાવાળા સત્તાવાળાઓને તારીખ ૦૭/૧૧/૧૯૯૦ ના રોજ રજૂઆત પણ કરી હતી. અરજદારોનો કેસ છે કે તારીખ ૧૦/૦૪/૧૯૯૧ ના હુકમથી, અડાજણની જમીનો નર્મદા અને જલ સંપત્તિ વિભાગ સંઘ દ્વારા મૂળ

માલિકોને પરત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. રાંદેર ગામની જમીનોના સંબંધમાં, રાજ્ય સરકારે ૨,૪૫,૦૧૧ મીટર વધારાની જમીન મુક્ત કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો જે પાળા યોજના પૂરી થવાથી બિનઉપયોગી રહી હતી અને રાજ્ય સરકારે તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના રોજ કલેક્ટરને કાયમી ધોરણે મૂળ જમીન માલિકોને જમીન પરત કરવાની સત્તા આપી હતી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની જનરલ બોડી દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૭/૦૫/૧૯૯૪ ના ઠરાવ નં. ૨ થી, એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે જહાંગીરપુરા ખાતે સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ માં વોટર વર્ક્સ પ્લાન્ટ સ્થાપવાનો હતો. અરજદારોને તારીખ ૦૬/૦૯/૧૯૯૫ ના રોજ ૧૮,૭૫૩ ચો.મી. ક્ષેત્રફળ ધરાવતી બાજુની જમીનો સર્વે નં. ૩૧૩ અને ૩૧૪ ના સંબંધમાં જાણ થઈ અને રાજ્ય સરકારે તારીખ ૩૦/૧૨/૧૯૯૫ ના રોજ અરજદારો અને અન્ય લોકોને જમીન પરત મેળવવા માટે કલેક્ટરનો સંપર્ક કરવા જાણ કરી. અરજદારોએ સમયાંતરે કલેક્ટરને રજૂઆત કરી અને વ્યક્તિગત રીતે કલેક્ટરને જમીન પરત કરવા માટેની અરજ સાથે મળ્યા. વર્ષ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૫ માં, એકિઝક્યુટિવ એન્જિનિયર, સુરત કેનાલ ડિવિઝને જિલ્લા અદાલતને જાણ કરી કે સરકારે વધારાની જમીન જમીન માલિકોને પરત કરવાનો નિર્ણય લીધો છે અને લેન્ડ રેફરન્સ દાખલ કરનાર જમીન માલિકોને વ્યાજની રકમ ચૂકવવાનું કામ કલેક્ટરને સોંપવામાં આવ્યું હોવાથી તે અટકાવવામાં આવશે. કલેક્ટર, સુરતે તારીખ ૨૬/૦૩/૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા આદેશ આપ્યો કે જમીનો માપવામાં આવશે

અને પરત કરવામાં આવશે અને તેનો કબજો ગામના નમૂનાના રેકૉર્ડમાં નોંધવામાં આવશે જેથી જમીનોના મૂલ્યાંકન માટેની આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરી શકાય. અરજદારોનો કેસ છે કે જહાંગીરપુરા ખાતે સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ ના માલિકોને જાણ થઈ કે તેમની જમીનો વોટર વર્ક્સને બદલે સંત આસારામ બાપુ આશ્રમને મુક્ત કરવામાં આવી રહી છે, તેમણે આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૩૦૩/૧૯૯૭ દાખલ કરી હતી અને આ કોર્ટે ઉક્ત અરજીમાં વચગાળાનો હુકમ પસાર કર્યો છે. ત્યારબાદ તારીખ ૩૦/૦૫/૧૯૯૮ ના રોજ, સુરત મ્યુનિસિપલ કમિશનરે વોટર વર્ક્સના હેતુ માટે જમીન આરક્ષિત કરવા માટેની દરખાસ્ત કરી. અરજદારોએ તારીખ ૨૪/૦૭/૧૯૯૮ ના રોજ ફરીથી રજૂઆત કરીને એ બાબત તરફ ધ્યાન દોર્યું કે સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ ની જમીનો સંત આસારામ બાપુ આશ્રમની તરફેણમાં મુક્ત કરવામાં આવી રહી છે, તે જમીનોના બદલામાં અરજદારોની જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી રહી છે. તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ, અરજદારોની ગેરહાજરીમાં, તેમને સાંભળ્યા વગર અને કલેક્ટર, સુરત દ્વારા નોટિસ આપ્યા વગર એક હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો કે જમીનો પાળા યોજનાના સંપાદનના અગાઉના હેતુને બદલે વોટર વર્ક્સ માટે આરક્ષિત કરવામાં આવે છે. તારીખ ૦૫/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ, અરજદારોને તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમ વિશે જાણ થઈ કારણ કે અચાનક અરજદારોની જમીન પર એક બોર્ડ લગાવવામાં આવ્યું હતું જેના પર લખ્યું હતું

'એસ.એમ.સી.ની પરવાનગી વગર, કોઈએ પણ આ જમીનોમાં પ્રવેશ કરવો નહીં જે એસ.એમ.સી. ની માલિકીની છે.'

૭. આ કોર્ટે તારીખ ૧૪/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ અરજી દાખલ કરી હતી અને તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમના અમલ પર વચગાળાનો સ્ટે આપ્યો હતો અને સામાવાળા(ઓ)ને અરજદારોની કૃષિ પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવામાં અને તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના અગાઉના હુકમ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલી જમીનો પર રહેવામાં દખલ કરતા રોક્યા હતા. તારીખ ૨૧/૦૯/૧૯૯૮ ના રોજ, ટાઉન પ્લાનર, સુરત દ્વારા એસ.એમ.સી. વતી જવાબનું એક્ઝિડેવિટ ફાઈલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમનો કોઈ જવાબ નહોતો, સંત આસારામ બાપુ આશ્રમની તરફેણમાં જમીનો બદલવા સામેના આક્ષેપોનો જવાબમાં માત્ર ઉલ્લેખ સિવાય કોઈ જવાબ નહોતો. ઓગસ્ટ, ૨૦૦૪ ના વર્ષમાં, ઇન્ચાર્જ ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા જવાબનું એક્ઝિડેવિટ ફાઈલ કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એસ.એ.મસી. ને જમીન ફાળવવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૦૮/૧૨/૨૦૦૬ ના રોજ, આ કોર્ટે એસ.સી.એ. નં. ૮૯૫૫/૧૯૯૯ મંજૂર કરી હતી, જે ૨૦૦૭ (૩) જી.એલ.આર. ૨૦૧૨ માં રિપોર્ટ થયેલ છે. તારીખ ૨૫/૨૮/૦૮/૨૦૦૮ ના હુકમથી, એલ.પી.એ. નં. ૧૮૨/૨૦૦૭ અને સંલગ્ન બાબતો ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને વિદ્વાન સિંગલ જજ ના હુકમની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.

તારીખ ૩૦/૦૧/૨૦૦૯ ના હુકમથી, સુપ્રીમ કોર્ટે એસ.એલ.પી. (સિવિલ) નં. ૧૧૩/૨૦૦૯ ફગાવી દીધી હતી.

૮. અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કલેક્ટરનો તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ નો હુકમ મનસ્વી, બદલ્લિયાપૂર્વકનો, ગેરકાયદેસર છે અને તે બિન-સંબંધિત બાબતો, રાજકીય બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને સત્તાના ખોટા ઉપયોગ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો છે. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે વાદગ્રસ્ત હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને કાર્યવાહીમાં ન્યાયીપણાના સિદ્ધાંતોને સંપૂર્ણ અવગણીને અને અરજદારોને નોટિસ અને/અથવા સાંભળ્યા વગર પસાર કરવામાં આવ્યો છે. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે રાજ્ય સરકારે વર્ષ ૧૯૯૦-૯૧ માં જ અરજદારોના આધારે પાળા યોજના માટે જરૂરી જમીન કરતા ઘણી વધારે એવી બિનઉપયોગી વધારાની જમીન પરત કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો અને કલેક્ટરને સરકારના નિર્ણયને અમલમાં મૂકવાનું કાર્ય જ સોંપવામાં આવ્યું હતું. કલેક્ટરે જમીનનું મૂલ્યાંકન કરવાનું, પરત કરવાની જમીનની માપણી કરવાનું, મેળવવાની રકમ નક્કી કરવાનું અને જમીનનો કબજો સોંપવાનું જ કામ કરવાનું હતું. કલેક્ટર પાસે રાજ્ય સરકારના નિર્ણયમાં દખલ કરવાની અથવા સુધારવાની અથવા તેને ઉલટાવવાની કોઈ સત્તા કે વિવેકબુદ્ધિ નથી અને તેથી, એસ.એમ.સી. ની તરફેલામાં જમીન ફાળવણીનો કલેક્ટરનો હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ અયોગ્ય છે.

૯. અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે કલેક્ટરે વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરતા પહેલા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતો, કાર્યવાહીમાં ન્યાયીપણાના સિદ્ધાંતનું પાલન કર્યું નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કલેક્ટરે અરજદારોને નોટિસ અને સુનાવણીની તક આપવી જોઈતી હતી, જેઓ ઉક્ત જમીનો સાથે સીધી અને મહત્વપૂર્ણ રીતે સંકળાયેલા છે અને જેની તરફેણમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા પુનઃ-ફાળવણીનો હુકમ પહેલેથી જ કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સર્વે નં. ૩૧૩ અને ૩૧૪ વાળી બાજુની જમીનના માલિકોને કલેક્ટરે જમીન પુનઃ-ફાળવી દીધી છે. અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે એસ.એમ.સી. એ તારીખ ૨૭/૦૫/૧૯૯૪ ના રોજ મળેલી તેની જનરલ બોર્ડ મીટિંગમાં જહાંગીરપુરા સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ ખાતે વોટર વર્ક્સ પ્લાન્ટ સ્થાપવાનો ઠરાવ કર્યો હતો અને ઉક્ત ઠરાવ તેના એન્જિનિયરો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા વિગતવાર સર્વે પર આધારિત હતો અને કમિશનરે તે મુજબ કલેક્ટરને જહાંગીરપુરા ખાતેની સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ વાળી જમીન એસ.એમ.સી. ને આપવા વિનંતી કરી હતી, કારણ કે ઉક્ત જમીનો રાંદેર ખાતેની અરજદારોની જમીનો કરતા તકનીકી રીતે વધુ અનુકૂળ અને આર્થિક રીતે અને પ્રોજેક્ટ માટે વધુ વ્યવહારુ છે. તેના બદલે, ઉપરોક્ત હકીકતોને બાજુ પર રાખીને, વોટર વર્ક્સ સ્ટેશનને રાંદેર લઈ જવાનો નિર્ણય માત્ર જાહેર જનતાના ભોગે થોડા અસંતુષ્ટ તત્વોની લાગણીઓને સંતોષવા માટે લેવામાં આવ્યો છે.

અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સુપ્રીમ કોર્ટે સંખ્યાબંધ નિર્ણયોમાં ઠરાવ્યું છે કે રાજ્યને અનિયંત્રિત ઘોડાની જેમ વર્તવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં અને તે કાયદાના શાસન દ્વારા સંચાલિત થાય છે. તેના તમામ નિર્ણયો વિવેકબુદ્ધિ દ્વારા માર્ગદર્શિત હોવા જોઈએ જે કારણો મુજબ હોય અને તરંગ, મનસ્વીપણું અથવા રાજકીય ગણતરીઓ પર આધારિત ન હોય.

૧૦. અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે કૃષિ જમીનના મૂળ માલિકોની તરફેણમાં અધિકાર ઉભો થયો હોય, જે જમીનો માટે સંપાદન થયું હતું, ત્યારે એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે તે હેતુ માટે જમીનોની જરૂર નથી, સમાન સ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓને તેમની જમીનના ટુકડાઓ પરત કરવામાં આવ્યા છે; નિર્ણય પહેલેથી જ લેવામાં આવ્યો છે અને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો છે અને પછી, અન્ય જાહેર હેતુ માટે જમીન લેવાના વ્યાપક હુકમ દ્વારા એક્ટની કલમ ૧૭(૧) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને આવી ઉતાવળમાં જમીન સંપાદન કરવાનો હુકમ પસાર કરવો એ દર્શાવે છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરવામાં બદલ્લિઓ અને બુદ્ધિનો ઉપયોગ ન હોવાની બાબત રહેલી છે.

૧૧. અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે જમીન સંપાદનમાં 'જાહેર હેતુ' નો અર્થ મૂળભૂત અધિકારોના વિસ્તૃત ઢાંચિકોણની કસોટી પર તપાસવો જોઈએ. હાલના કેસની હકીકતોમાં, સંપાદન માટે એક્ટની કલમ ૧૭ નો ઉપયોગ કરવા માટે, સામાવાળા(ઓ)ને

એકવાર અરજદારોની માલિકીની જમીનોના સંબંધમાં સંપાદન કાર્યવાહી પડતી મૂકવાનો નિર્ણય લીધા પછી કોઈપણ પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના જમીન ફરીથી સંપાદિત કરવાના ઉક્ત કૃત્યને ન્યાયી ઠેરવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૧૨. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલે ઉપરોક્ત દલીલોના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે:

(૧) રઘબીર સિંહ સેહરાવત વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૨) ૧ એસ.સી.સી. ૭૯૨;

(૨) પાતાસી દેવી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૨) ૯ એસ.સી.સી. ૫૦૩;

(૩) બાંડા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી, બાંડા વિરુદ્ધ મોતીલાલ અગ્રવાલ અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૩૯૪;

(૪) પ્રહલાદ સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૩૮૬;

(૫) બલવંત નારાયણ ભાગડે વિરુદ્ધ એમ.ડી. ભાગવત અને અન્યના કેસમાં (૧૯૭૬) ૧ એસ.સી.સી. ૭૦૦;

(૬) નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ મહેશ દત્ત અને અન્યના કેસમાં (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી. ૩૩૯;

(૭) શ્રી બાલાજી નગર રેસિડેન્શિયલ એસોસિએશન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ અને અન્યના કેસમાં ૨૦૧૪ એસ.ટી.પી.એલ. (વેબ) ૫૯૩ એસ.સી.;

(૮) પુણે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ હરકચંદ મિશ્રીમલ સોલંકી અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૪) ૩ એસ.સી.સી. ૧૮૩;

(૯) યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ શિવ રાજ અને અન્ય અને સંલગ્ન બાબતોના કેસમાં (૨૦૧૪) ૬ એસ.સી.સી. ૫૬૪;

(૧૦) ળિમલા દેવી અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૪) ૬ એસ.સી.સી. ૫૮૩;

(૧૧) ભારત કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૪) ૬ એસ.સી.સી. ૫૮૬;

૧૩. સામાવાળા નં. ૩ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો કૃષિ જમીનના કાયદેસરના કબજામાં નથી કારણ કે હકીકતમાં, કલેક્ટર, સુરતે તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમથી આરક્ષણના હેતુમાં ફેરફાર કરીને કલમ ૧૭(કે) હેઠળ વોટર વર્કસના જાહેર હેતુ માટે સામાવાળા

કોર્પોરેશનને પ્રશ્નગત જમીન ફાળવી દીધી છે અને પ્રશ્નગત જમીનનો કબજો સામાવાળા કોર્પોરેશન પાસે છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે રાજ્ય સરકારે પાળા યોજના માટે લેન્ડ એક્રિવઝિશન એક્ટ હેઠળ જમીન સંપાદિત કરી હતી અને પાળા યોજના પૂર્ણ થયા પછી વધારાની જમીન સુરત શહેરના વિસ્તારો જેવા કે રાંદેર, અડાજણ, અઠવા, ઉમરા વગેરે માટે પાણી પુરવઠાના વોટર વર્ક્સના જાહેર હેતુ માટે સામાવાળા કોર્પોરેશનને ફાળવવામાં આવી છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે મહેસૂલી સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ હેઠળની જમીન કોઈ ખાનગી જમીન માલિક હેઠળ નથી પરંતુ તે આરક્ષણ હેઠળ હોવાથી, તે સરકારની માલિકીની છે અને સરકાર પ્રશ્નગત જમીનોની માલિક છે અને આ જમીનો વોટર વર્ક્સના હેતુ માટે આરક્ષણ હેઠળ છે અને તેથી, સરકાર ઉક્ત જમીન સંત આશ્રમ અથવા અન્ય કોઈ ખાનગી પક્ષને ફાળવી શકે નહીં. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કલેક્ટરનો હુકમ કાયદેસર અને યોગ્ય છે અને રજૂઆત કરી હતી કે ૧૯૯૬ ના સુધારેલા ડેવલપમેન્ટ પ્લાન મુજબ પ્રશ્નગત જમીનો આરક્ષણ હેઠળ છે અને સામાવાળા કોર્પોરેશનની દરખાસ્ત મુજબ, આરક્ષણના હેતુમાં ફેરફાર કરીને જમીન આરક્ષણ હેઠળ રાખવામાં આવી છે અને કલેક્ટરના તારીખ ૧૩/૦૮/૧૯૯૬ ના હુકમથી એસ.એમ.સી. ને આરક્ષણના હેતુમાં ફેરફાર તરીકે ફાળવવામાં આવી છે. સરકારે તારીખ ૨૧/૦૫/૧૯૯૮ ના ઠરાવ નં. જેએમએન/૩૯૯૪/૫૭૫/જી ના

સંદર્ભમાં તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ કોર્પોરેશનને કબજો સોંપી દીધો છે, તેથી અરજદારોને પ્રશ્નગત જમીનો ફાળવી શકાય નહીં.

૧૪. સામાવાળા રાજ્ય સત્તાધિકારી તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન એ.જી.પી. એ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારોની માલિકીની જમીન તાપી પાળા યોજનાના હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી છે. એક્ટ હેઠળની તમામ પ્રક્રિયાઓ અનુસર્યા પછી, જમીન ગુજરાત રાજ્યમાં નિહિત થઈ છે. જમીનના કેટલાક પ્લોટનો ઉક્ત યોજના માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે અને જમીનના બાકીના પ્લોટનો એક્ટની કલમ ૧૭-એ ની જોગવાઈઓ મુજબ અન્ય જાહેર હેતુ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે અને એસ.એમ.સી. ની દરખાસ્ત મુજબ, રાજ્ય સરકાર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા વોટર વર્ક્સના હેતુ માટે ઉક્ત જમીનના ઉપયોગની મંજૂરી આપવા માટે રાજી હતી. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, રાજ્ય સરકારે તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના પત્ર દ્વારા કલેક્ટર, સુરતને સંબોધિત કર્યા અને તે આધારે, કલેક્ટર, સુરતે એસ.એમ.સી. ને ઉક્ત જમીન ફાળવતો વાદગ્રસ્ત હુકમ તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ પસાર કર્યો.

૧૫. અરજદાર નં. ૧૧ - સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૨૩૬૦/૨૦૧૩ ના અરજદારે રજૂઆત કરી છે કે ઉક્ત અરજદારની મહેસૂલી સર્વે નં. ૩૩૦ વાળી જમીન, જે પાળા પ્રોજેક્ટ પૂરો થયા પછી બિનઉપયોગી પડી હતી, તે ૪૭૪૨ ચો.મી. હતી, તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા, કલેક્ટરે સામાવાળા કોર્પોરેશનની તરફેણમાં માત્ર ૨૨૨૨ ચો.મી. ફાળવી હતી. એવી રજૂઆત

કરવામાં આવી છે કે ઉક્ત જમીન એવા ગ્રાઉન્ડ પર રાખવામાં આવી હતી કે તે વોટર વર્ક્સના મકાન બનાવવા માટે જરૂરી હતી, જે કારણ હવે અસ્તિત્વમાં નથી કારણ કે સમગ્ર વોટરવર્ક્સ પ્રોજેક્ટ જહાંગીરાબાદમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો અને પ્રોજેક્ટ પહેલેથી જ પૂર્ણ થઈ ગયો છે અને છેલ્લા ઘણા વર્ષોથી ચાલી રહ્યો છે. અરજદારે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રશ્નગત જમીનની પુનઃ-વહેંચણી પછી, મહેસૂલી સર્વે નં. ૩૩૦ વાળી પ્રશ્નગત જમીન હવે ટી.પી. સ્કીમમાં 'વેચાણ માટે વાણિજ્યિક' હેતુ તરીકે આરક્ષિત કરવામાં આવી છે અને તેને ફાઈનલ પ્લોટ નં. ૯૯ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો છે અને રજૂઆત કરી હતી કે વાણિજ્યિક ઉપયોગ માટે વેચવામાં આવતી જમીન એ સામાવાળા કોર્પોરેશન દ્વારા એક્ટની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરીને છીનવી લેવામાં આવેલી જમીનમાંથી કરવામાં આવતો સંપૂર્ણ નફાખોરીનો ધંધો છે અને તેથી, અરજદારે ઉક્ત જમીન તેના મૂળ માલિકને પરત કરવાની અરજ સાથે આ કોર્ટનો આશરો લીધો છે.

૧૬. ઉક્ત સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૨૩૬૦/૨૦૧૩ માં, સામાવાળા(ઓ) દ્વારા કોઈ જવાબનું એફિડેવિટ ફાઈલ કરવામાં આવ્યું નથી.

૧૭. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૩૮૧/૨૦૦૬ ની હકીકતો:

૧૮. અરજદારો વ્યવસાયે ખેડૂતો છે અને સમાજના આર્થિક રીતે નબળા વર્ગના છે અને અરજદારોની આજીવિકાનું એકમાત્ર સાધન સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ક્ષેત્રફળ ૧૧,૫૩૪ ચો.મી. છે, જે મોહમ્મદ ચાકુબ દુધાની માલિકીની હતી, જેઓ

અવસાન પામ્યા અને ત્રણ પુત્રો, એટલે કે આઝમ મોહમ્મદ દુધા, ઈબ્રાહીમ મોહમ્મદ દુધા અને મોહમ્મદ ચાકુબ દુધા વારસ બન્યા. ઉક્ત ત્રણેય પુત્રો અવસાન પામ્યા અને હાલના અરજદારો ઈબ્રાહીમ મોહમ્મદ દુધાના વારસદારો છે. જોકે જમીનને લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ સંપાદનને આધિન કરવામાં આવી છે, તેમ છતાં જમીન અરજદારોના કબજામાં ચાલુ રહી છે અને અરજદારો ખરેખર કૃષિ કામગીરી કરી રહ્યા છે અને તેમના પરિવારનું ભરણપોષણ અને તેમની આજીવિકા મેળવી રહ્યા છે. અરજદારો તરફે વિજ્ઞાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે જમીનનો ઇતિહાસ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ ના ઇતિહાસ જેવો જ છે અને સામાવાળા સત્તાવાળાઓનું વલણ પણ સમાન છે અને તેથી, તે અહીં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવતું નથી પરંતુ અરજદારોની સર્વે નં. ૩૫૭/૧ વાળી જમીન કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલ ઉક્ત તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમનો ભાગ નથી. અહીં હાલના કેસમાં, વર્ષ ૨૦૦૫ માં, જી.ઈ.બી. જે તે સમય સુધીમાં દક્ષિણ ગુજરાત વીજ કંપની બની ગઈ હતી, તેના દ્વારા તારીખ ૨૩/૧૨/૨૦૦૫ ના પત્ર દ્વારા કલેક્ટરને રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તકનીકી કારણોસર ૬૬ કે.વી.એ. સબ-સ્ટેશનની સ્થાપના માટે અગાઉ જે જમીન પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી હતી તે યોગ્ય નથી. વર્ષ ૧૯૯૩ માં રાજ્ય સરકાર દ્વારા જમીન પુનઃ-ફાળવવાનો નિર્ણય લેવાયો હતો તેનો અમલ કરાવવા માટે અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રયાસોને પગલે, આ બાબત કલેક્ટર સ્તરે આગળ વધી હતી અને ઘણી રજૂઆતો કરવામાં

આવી હતી. તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા, મહેસૂલ વિભાગે અરજદારોની અરજી આગળ મોકલી હતી અને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે સરકારને અહેવાલ આપવામાં આવે અને તેને અનુસરીને, કલેક્ટર દ્વારા ડેપ્યુટી સેક્રેટરીને તારીખ NIL/૦૭/૨૦૦૪ નો અહેવાલ મોકલવામાં આવ્યો છે. અરજદારોનો કેસ છે કે ઉક્ત ૮ સર્વે નંબરોને વધારામાં સૂચિત કરવા માટે તારીખ ૦૩/૦૭/૨૦૦૨ ના રોજ અથવા તે આસપાસ ૮ સર્વે નંબરો માટે દરખાસ્ત મોકલવામાં આવી હતી, જોકે, સરકાર દ્વારા કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો ન હતો અને તે સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને કબજો સોંપવામાં આવ્યો ન હતો. પ્રશ્નગત જમીન મૂળ માલિકો પાસેથી પાળા યોજના માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, સુડા (SUDA) દ્વારા તૈયાર કરાયેલ ટાઉન પ્લાનિંગ સ્કીમમાં મૂકવામાં આવી હતી, જમીન મનોરંજનના હેતુઓ માટે આરક્ષિત કરવા માંગવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ પ્રાથમિક ટાઉન પ્લાનિંગ સ્કીમ નં. ૧૪ મુજબ, જમીન કૃષિ ઝોનમાં છે અને તેથી અરજદારોએ જમીન પુનઃ-ફાળવવા માટે વિનંતી કરી છે. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૧૨/૦૬/૨૦૦૫ ના રોજ, કલેક્ટરે કમિશનરને પત્ર લખીને ધ્યાન દોર્યું હતું કે હાલના અરજદારોએ સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ની જમીન પુનઃ-ફાળવવા માટે અરજી કરી હતી અને ગુજરાત વીજ કંપનીના ચીફ એન્જિનિયરે મૂળભૂત રીતે ૬૬ કે.વી.એ. સબ-સ્ટેશન સ્થાપવા માટે તેના ભાગની જમીનોની માંગણી કરી હતી અને રજૂઆત કરી હતી કે એસ.એમ.સી. એ તેના વોટર વોર્ડ

હેતુ માટે ઉક્ત જમીન માટે વિનંતી કરી છે. ઉક્ત પત્રમાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે સર્વે નં. ૩૫૭/૧ વાળી પ્રશ્નગત જમીન તારીખ ૨૨/૧૧/૨૦૦૦ ના હુકમનો ભાગ હતી અને જોકે સિટી એન્જિનિયરે સ્પષ્ટપણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે રાંદેરના પોટર વોર્ડ હેતુ માટે જમીનની જરૂર નથી, તેમ છતાં વાંધા વગરનું પ્રમાણપત્ર જારી કરવા માટે પ્રશ્નગત પ્રશ્નગત જમીન માટે કોઈ રકમ જમા કરવામાં ન આવી હોવાથી કમિશનરને તે બાબતે વિચારવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે તેઓ આ અરજીના સમર્થનમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ માં ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ ગ્રાઉન્ડ્સ અને દલીલો અપનાવે છે.

૧૯. અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે તેમની દલીલોના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે:

(૧) દર્શનલાલ નાગપાલ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા વિરુદ્ધ ગવર્મેન્ટ ઓફ એન.સી.ટી. ઓફ દિલ્હી અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૨) ૨ એસ.સી.સી.

૩૨૭;

(૨) દેવ શરણ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૧) ૪ એસ.સી.સી. ૭૬૯;

(૩) તુકારામ કાના જોશી અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૩) ૧ એસ.સી.સી.

૩૫૩;

(૪) લક્ષ્મણ લાલ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૩) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૪;

(૫) મોહનલાલ નાનભાઈ ચોકસી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૦) ૧૨ એસ.સી.સી. ૭૨૬;

(૬) રાધે શ્યામ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્યના કેસમાં (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૫૫૩;

(૭) એન. પદમામ્મા અને અન્ય વિરુદ્ધ એસ. રામ કિષ્ના રેડ્ડી અને અન્યના કેસમાં (૨૦૦૮) ૧૫ એસ.સી.સી. ૫૧૭;

(૮) હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. વિરુદ્ધ ડેરિયસ શાપુર ચેનાઈ અને અન્યના કેસમાં (૨૦૦૫) ૭ એસ.સી.સી. ૬૨૭;

૨૦. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે એસ.એમ.સી. ની જનરલ બોડીએ તારીખ ૩૧/૦૧/૨૦૦૫ ના રોજ મળેલી તેની મીટિંગમાં ઠરાવ નં. ૯૦/૦૫ પસાર કર્યો છે અને તે દ્વારા રાજ્ય સરકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા નિયમો અને શરતો પર રાજ્ય સરકાર પાસેથી

૪૪૭૮૮૭ ચો.મી. જમીન મેળવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે એસ.એમ.સી. એ પત્ર નં. એલએક્યુ/વશી/૧૪૨/૦૬ તારીખ ૧૦/૦૨/૨૦૦૬ ના અનુસંધાનમાં રાજ્ય સરકાર પાસે સર્વે નં. ૩૦૨/પી, ૩૧૭, ૩૧૮, ૩૧૯, ૩૫૭/૧, ૩૫૭/૨, ૩૫૯, ૩૬૦ અને ૩૬૧/પી વાળી ૭૫૩૩૩ ચો.મી. જમીન માટે રૂ. ૧૩,૫૫,૯૯,૪૦૦/- ની રકમ જમા કરાવી છે. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૦૪ ના પત્ર દ્વારા, રાજ્ય સરકારે મનોરંજનના હેતુ સહિત વોટર વર્કસના જાહેર હેતુ માટે સામાવાળા કોર્પોરેશનને પ્રશ્નગત જમીન ફાળવી છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે તે કાયદાની પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે જો જમીન જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં ન આવે, તો રાજ્ય સરકાર માટે પગલાં લેવાનું ખુદ્દું છે પરંતુ તે અરજદારને જમીન પરત માંગવાનો કોઈ અધિકાર આપતું નથી. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે જાહેર હેતુ સિદ્ધ થયા પછી, બાકીની જમીન અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે એસ.એમ.સી. એ તારીખ ૦૮/૧૨/૧૯૯૮ ના પત્ર નં. ટીપીડી ૪૮૫૫ દ્વારા અન્ય મહેસૂલી સર્વે નંબરો સાથે સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ની જમીનની માંગણી કરતી દરખાસ્ત કરી હતી અને રાજ્ય સરકારે તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૦૪ ના રોજ એક હુકમ પસાર કર્યો છે જેના દ્વારા વિવાદિત જમીન એસ.એમ.સી. ને ફાળવવામાં આવી છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે

હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે જોકે રાજ્ય સરકારનો ૧૯૯૩ નો હુકમ પ્રશ્નગત જમીન વિશે વાત કરતો નહોતો પરંતુ રાજ્ય સરકાર દ્વારા તારીખ ૨૨/૧૧/૨૦૦૦ ના હુકમ અને તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૦૪ ની સુધારેલી યાદી દ્વારા સર્વે નં. ૩૫૭/૧ સહિતની ૭૫૩૩૩ ચો.મી. જમીન એસ.એમ.સી. ને ફાળવવામાં આવી હતી. વિદ્વાન વકીલે એવું પણ રજૂ કર્યું હતું કે રાજ્ય સરકારની વેલ્યુએશન કમિટી દ્વારા ઉક્ત જમીન માટે નક્કી કરાયેલ અવેજ પણ એસ.એમ.સી. દ્વારા અનુક્રમે તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૬ અને ૨૪/૦૩/૨૦૦૬ ના રોજ ચૂકવવામાં આવ્યો છે અને એ વાતનો ઈનકાર કર્યો હતો કે એસ.એમ.સી. એ જમીન સંપાદિત કરી અને પછી તેને વ્યાપારી ધોરણે વેચી છે કારણ કે સરકારે જમીન એ શરતે ફાળવી છે કે એસ.એમ.સી. એ ઉક્ત જમીન વેચવી જોઈએ નહીં. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે કલેક્ટર, સુરતના તારીખ ૦૨/૦૫/૨૦૦૫ ના પત્ર અને ચીફ એન્જિનિયર, દક્ષિણ ગુજરાત વીજ કંપની લિ. ના તારીખ ૨૯/૦૪/૨૦૦૫ ના પત્ર અને એડિશનલ કલેક્ટરના તારીખ ૧૩/૦૬/૨૦૦૫ ના પત્રના અનુસંધાને સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ના ૬૦૦૦ ચો.મી. પર ૬૦ કે.વી. સબ-સ્ટેશન સ્થાપવા માટે એન.ઓ.સી. જારી કરવામાં આવ્યું છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રશ્નગત જમીનને ઓ.પી. નં. ૯૫/એ આપવામાં આવ્યો છે અને ઉક્ત જમીન રહેણાંક ઝોનમાં રાખવામાં આવી છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે વિદ્વાન વકીલે એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે તેઓ આ

અરજીના સમર્થનમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ માં ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ ગ્રાઉન્ડ્સ અને દલીલો અપનાવે છે.

૨૧. આ અરજીમાં સામાવાળા નં. ૧ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન એ.જી.પી. એ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રશ્નગત જમીન લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, જેના માટે તારીખ ૨૧/૦૧/૧૯૮૨ ના રોજ એવોર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો અને અરજદારોએ જે તે સમયે જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી ત્યારે વળતરની રકમ મેળવી લીધી છે અને તાપી નદી પર પાળા યોજના પૂર્ણ થયા પછી, સામાવાળા નં. ૨ ની કચેરીએ તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના પત્ર દ્વારા સુપરિન્ટેન્ડિંગ એન્જિનિયરની કચેરીને વધારાની જમીન વિશે જાણ કરી હતી અને તેમણે બદલામાં, તારીખ ૧૬/૦૯/૧૯૯૫ ના પત્ર દ્વારા કલેક્ટર, સુરતને તે વિશે જાણ કરી હતી અને કલેક્ટરે તારીખ ૨૬/૦૩/૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા તેની સાથે જોડાયેલા શિઝ્યુલમાં દર્શાવેલ જમીનો સરકારના નામે નિહિત કરી હતી. ત્યારબાદ, એસ.એમ.સી. એ તારીખ ૨૬/૦૫/૧૯૯૮ ના તેના પત્ર દ્વારા વધારાની જમીન ફાળવવા માટે માંગણી કરી અને તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા રાજ્ય સરકારે એસ.એમ.સી. ની તરફેણમાં કેટલીક જમીન મંજૂર કરી. ત્યારબાદ, એસ.એમ.સી. એ ફરીથી વોટર વર્ક્સના મનોરંજન હેતુ માટે જમીન ફાળવવા માટે તારીખ ૦૬/૦૭/૧૯૯૮ અને ૦૮/૦૪/૧૯૯૮ ના પત્રો દ્વારા દરખાસ્ત કરી અને પ્રશ્નગત જમીન ઉક્ત દરખાસ્તમાં સમાવિષ્ટ હતી અને રાજ્ય સરકારે તારીખ

૨૩/૦૮/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા એક્ટની કલમ ૧૭(એ) હેઠળ જાહેર હેતુમાં ફેરફાર કરવાની મંજૂરી આપી હતી. વિદ્વાન એ.જી.પી. એ એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે એસ.એમ.સી. એ વેલ્યુએશન કમિટી દ્વારા નક્કી કરાયેલ રકમ ચૂકવી દીધી છે. સામાવાળા રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે તેઓ આ અરજીના સમર્થનમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ માં ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ ગ્રાઉન્ડ્સ અને દલીલો અપનાવે છે.

૨૨. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે બંને અરજીઓમાં તેમની દલીલોના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે:

(૧) ગવર્મેન્ટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય વિરુદ્ધ સૈયદ અકબરના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૨૦૦૫ એસ.સી. ૪૯૨;

(૨) સી. પદમા અને અન્ય વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી સેક્રેટરી ટુ ધી ગવર્મેન્ટ ઓફ ટી.એન. અને અન્યના કેસમાં ૧૯૯૭ (૫) એસ.સી.સી. ૪૩૨;

(૩) ચિંતામણ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્યના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૪૪૮;

(૪) ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્યના કેસમાં ૧૯૯૬ (૬) એસ.સી.સી. ૪૦૫;

(૫) સી. પદમા અને અન્ય વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી સેક્રેટરી ટુ ધી ગવર્નમેન્ટ ઓફ ટી.એન. અને અન્યના કેસમાં ૧૯૯૭ (૨) એસ.સી.સી. ૬૨૭;

(૬) નોર્ધન ઇન્ડિયન ગ્લાસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિરુદ્ધ જસવંત સિંહ અને અન્યના કેસમાં ૨૦૦૩(૧) એસ.સી.સી. ૩૩૫;

(૭) અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ અમદાવાદ ગ્રીન બેલ્ટ ખેડૂત મંડળ અને અન્યના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૨૦૧૪ એસ.સી. ૨૩૭૭;

(૮) એ.આઈ.આર. ૨૦૦૧ ગુજ ૩૧૬

૨૩. બંને બાબતોમાં સામાવાળા રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી એન. જે. શાહે તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે:

(૧) યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ શિવ રાજ અને અન્ય અને સંલગ્ન બાબતોના કેસમાં ૨૦૧૪ (૬) એસ.સી.સી. ૫૬૪;

(૨) સન્મુખભાઈ ભીખાભાઈ પટેલ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્યના કેસમાં ૨૦૦૫(૧) જી.એલ.આર. ૩૩૮;

૨૪. કોર્ટે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને અરજીના મેમો સાથે જોડેલા દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું છે.

૨૫. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલની વિરોધી રજૂઆતો પર ધ્યાન આપતા પહેલા, તેમાંથી ઉભરી આવતા કેટલાક બિનવિવાદાસ્પદ પાસાઓને નિર્ધારિત કરવા સૌથી યોગ્ય રહેશે જે હકીકતમાં અરજદારોના વ્યાપ અને મર્યાદા અને તેમાં રહેલા પડકારને સમજવામાં મદદ કરશે.

(૧) પ્રશ્નગત જમીન જે મૂળભૂત રીતે અરજદારોની હતી તે લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન એક્ટ, ૧૮૯૪ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સંપાદનનો વિષય હતી.

(૨) તાપી નદી પર તાપી પાળા યોજના માટે જમીન સંપાદિત કરવાની જરૂર હોવાથી એક્ટની કલમ ૪ હેઠળનું જાહેરનામું તારીખ ૧૮/૦૫/૧૯૭૮ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.

(૩) કલમ ૪ નું જાહેરનામું તારીખ ૦૬/૦૭/૧૯૭૮ ના રોજ પ્રસિદ્ધ થયું હતું અને તે તારીખ ૨૩/૦૧/૧૯૭૯ ના રોજ ગેઝેટમાં આવ્યું હતું.

(૪) કલમ ૬ નું જાહેરનામું તારીખ ૦૫/૦૫/૧૯૭૯ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું અને તે તારીખ ૨૯/૦૯/૧૯૭૯ ના રોજ ગેઝેટમાં આવ્યું હતું.

(પ) આખરી એવોર્ડ તારીખ ૨૮/૦૧/૧૯૮૨ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં મૂળભૂત રીતે ચો.મી. દીઠ રૂ. ૩/- થી ૧૩/- ના ગાળામાં વળતર આપવામાં આવ્યું હતું.

(ડ) અસરગ્રસ્ત પક્ષકારોએ લેન્ડ રેફરન્સ નં. ૫૩ થી ૭૪/૧૯૮૩ માં તેને પડકાર્યો હતો અને રેફરન્સ કોર્ટે ઉક્ત રકમ વધારીને ચો.મી. દીઠ રૂ. ૧૫/- કરી હતી.

(ઢ) રાજ્ય દ્વારા ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૧૨૯૭/૧૯૮૮, ૧૩૦૩/૧૯૮૮, ૨૭૬૯/૧૯૮૮, ૨૭૭૧/૧૯૮૮ વગેરે દાખલ કરીને આ વધારાને પડકારવામાં આવ્યો હતો.

(લ) આમ, સુરત જિલ્લાના ૩ ગામો એટલે કે રાંદેર, અડાજણ અને જહાંગીરપુરાના કુલ જમીન પ્લોટ સંપાદિત કરવામાં આવ્યા હતા.

(લ) અરજદારોના કહેવા મુજબ પાળા યોજનાનું કામ પૂર્ણ થયા પછી પણ કૃષિ જમીનના મોટા પ્લોટ વધારાના રહ્યા હતા તેથી રાજ્ય સરકારે કૃષિ જમીનનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરવાના હેતુથી જિલ્લા કલેક્ટરને સૂચના આપી હતી કે તે જમીનો મૂળ માલિકો એટલે કે અરજદારો અને અન્ય ખેડૂતોને અરજદારો દ્વારા કલેક્ટરને પ્રીમિયમ/ભાડું ચૂકવવા પર "એક સાલી" ધોરણે ફાળવવામાં આવે.

(૧૦) અરજદારોએ પાળા યોજના પૂર્ણ થયા પછી વધારાની જમીન તેમને પુનઃ-ફાળવવા માટે તારીખ ૦૭/૧૧/૧૯૯૦ ના રોજ સામાવાળા સત્તાવાળાઓને રજૂઆત કરી હતી. અરજદારોએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે સત્તાવાળાઓએ તારીખ ૧૦/૦૪/૧૯૯૧ ના હુકમથી નર્મદા અને જલ સંપત્તિ વિભાગ સંઘ દ્વારા અડાજણ ગામની જમીન મૂળ માલિકોને પરત કરી હતી.

(૧૧) રાંદેર ગામની સીમામાં આવેલી જમીન માટે, રાજ્ય સરકારે ૨,૪૫,૦૧૧ ચો.મી. વધારાની જમીન પુનઃ-ફાળવવાનો નિર્ણય લીધો હતો અને કલેક્ટરને તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના રોજ કાયમી ધોરણે મૂળ જમીન માલિકોને જમીન પરત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી.

(૧૨) સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને તારીખ ૨૭/૦૫/૧૯૯૪ ના રોજ જહાંગીરપુરા ખાતે સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ માં વોટર વર્ક્સ પ્લાન્ટની સ્થાપના માટે ઠરાવ નં. ૨ પસાર કર્યો હતો.

(૧૩) કલેક્ટર, સુરતે તારીખ ૨૬/૦૩/૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા જમીન માલિકોને પરત કરવાના હેતુ માટે જમીન માપણીનો આદેશ આપ્યો હતો.

(૧૪) અરજદારોએ અરજીના મેમોમાં એવું ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે જહાંગીરપુરા ખાતે સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ ના માલિકોને જાણ થઈ કે તેમની જમીન વોટર વર્ક્સને બદલે સંત આસારામ બાપુ આશ્રમને મુક્ત કરવામાં આવી રહી છે,

તેમણે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નં. ૩૦૩/૧૯૯૭ વાળી રીટ અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં કોર્ટે વચગાળાનો હુકમ પસાર કર્યો હતો.

(૧૫) તારીખ ૩૦/૦૫/૧૯૯૮ ના રોજ, સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના કમિશનરે વોટર વર્ક્સના હેતુ માટે જમીન આરક્ષિત કરવા માટેની દરખાસ્ત કરી હતી.

(૧૬) અરજદારોએ તારીખ ૨૪/૦૭/૧૯૯૮ ના રોજ એવી રજૂઆત કરી હતી કે સર્વે નં. ૧૦૩ થી ૧૦૯ ની જમીન સંત આશ્રમ બાપુ આશ્રમની તરફેણમાં મુક્ત કરવામાં આવી રહી હોવાથી, તે જમીનોના બદલામાં અરજદારોની જમીન લેવામાં આવી રહી છે.

(૧૭) તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ, એવા આક્ષેપ સાથે હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે અરજદારોને સાંભળવામાં આવ્યા નથી. જમીનો વોટર વર્ક્સ માટે આરક્ષિત કરવામાં આવી હતી.

(૧૮) તારીખ ૦૫/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ, તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ પસાર કરાયેલ હુકમ મુજબ, જમીન પર બોર્ડ લગાવવામાં આવ્યું હતું.

(૧૯) અરજદારોએ અરજી દાખલ કરી અને તારીખ ૧૪/૦૮/૧૯૯૮ ના રોજ વાદગ્રસ્ત હુકમ પર સ્ટે ઓર્ડર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૨૦) જ્યાં સુધી એસ.સી.એ. નં. ૬૩૮૧/૨૦૦૬ ની હકીકતોનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એમ કહી શકાય કે તે સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ક્ષેત્રફળ ૧૧૫૩૪ ચો.મી. ને લગતું હતું.

(૨૧) વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અરજીની પૃષ્ઠભૂમિ એસ.સી.એ. નં. ૬૫૮૦/૧૯૯૮ જેવી જ છે, જોકે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સર્વે નં. ૩૫૭/૧ વાળી જમીન તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમનો ભાગ નહોતી.

(૨૨) અરજદારોએ અરજીમાં એવું ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે વર્ષ ૨૦૦૫ માં, જી.ઈ.બી. દ્વારા દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી, જે હવે દક્ષિણ ગુજરાત વીજ કંપની બની ગઈ છે, કે તકનીકી કારણોસર, ૬૬ કે.વી.એ. સબસ્ટેશન સ્થાપવા માટે જે જમીન પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી હતી તે યોગ્ય નથી.

(૨૩) અરજદારો દ્વારા તેમને જમીન પુનઃ-જાળવવા માટે કરવામાં આવેલા પ્રયાસોના અનુસંધાને, અને તારીખ ૨૯/૦૬/૨૦૦૪ ના પત્ર દ્વારા, મહેસૂલ વિભાગે અરજદારોની અરજી આગળ મોકલી હતી અને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે સરકારને અહેવાલ આપવામાં આવે.

(૨૪) સરકારના નિર્ણયની રાહ જોવાતી હતી.

(૨૫) પ્રશ્નગત જમીન મૂળભૂત રીતે પાળા યોજના માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તેને સુડા દ્વારા તૈયાર કરાયેલ ટી.પી. સ્કીમમાં મૂકવામાં આવી હતી.

(૨૬) જમીન મનોરંજનના હેતુ માટે આરક્ષિત કરવા માંગવામાં આવી છે.

(૨૭) પ્રાથમિક ટાઉન પ્લાનિંગ સ્કીમ નં. ૧૪ મુજબ જમીન કૃષિ ઝોન હોવાનું કહેવાય છે, તેથી અરજદારોએ તે જ પુનઃ-ક્ષણવવા માટે વિનંતી કરી હતી.

(૨૮) તારીખ ૧૨/૦૬/૨૦૦૫ ના રોજ, કલેક્ટરે કમિશનરને પત્ર લખીને ધ્યાન દોર્યું હતું કે હાલના અરજદારોએ સર્વે નં. ૩૫૭/૧ પુનઃ-ક્ષણવવા માટે અરજી કરી હતી અને ગુજરાત વીજ કંપનીના ચીફ એન્જિનિયરે મૂળભૂત રીતે ૬૬ કે.વી.એ. સબસ્ટેશન સ્થાપવા માટે જમીનના ભાગની માંગણી કરી હતી અને એવું સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે જમીન તારીખ ૨૨/૧૧/૨૦૦૦ ના હુકમનો ભાગ હતી.

(૨૯) કમિશનરને પુનઃવિચારણા કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી.

(૩૦) કોર્પોરેશનના વકીલે તારીખ ૨૫/૦૧/૨૦૦૫ ના રોજ મળેલી તેની મીટિંગમાં એસ.એમ.સી. ના ઠરાવ નં. ૯૦/૨૦૦૫ મુજબ રાજ્ય સરકાર પાસેથી નક્કી કરવામાં આવે તેવા નિયમો અને શરતો પર ૪૪૭૮૮૭ ચો.મી. જમીન મેળવવા માટે રજૂઆત કરી છે.

(૩૧) એસ.એમ.સી. એ તારીખ ૧૦/૦૨/૨૦૦૬ ના પત્ર નં. એલએક્યુ/૫૧ી/૧૪૨/૦૬ ના અનુસંધાનમાં સર્વે નં. ૩૦૨/પી, ૩૧૭, ૩૧૮, ૩૧૯, ૩૫૭/૧, ૩૫૭/૨, ૩૫૯, ૩૬૦ અને ૩૬૧/પી વાળી ૭૫૩૩૩ ચો.મી. જમીન માટે રૂ. ૧૩૫૫૯૯૪૦૦/- ની રકમ જમા કરાવી છે.

(૩૨) રાજ્ય સરકારે મનોરંજન હેતુ સહિત વોટર વર્કસના હેતુ માટે સામાવાળા કોર્પોરેશનને પ્રશ્નગત જમીન ફાળવી છે.

(૩૩) એસ.એમ.સી. વતી એવું ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકારનો ૧૯૯૩ નો હુકમ પ્રશ્નગત જમીનનો સંદર્ભ આપતો નહોતો પરંતુ રાજ્ય સરકાર દ્વારા તારીખ ૨૨/૧૧/૨૦૦૦ ના હુકમથી અને ૨૩/૦૮/૨૦૦૪ ની સુધારેલી યાદી મુજબ સર્વે નં. ૩૫૭/૧ સહિતની ૭૫૩૩૩ ચો.મી. જમીન એસ.એમ.સી. ને ફાળવવામાં આવી હતી અને તેથી તે એસ.એમ.સી. ની માલિકીની છે.

(૩૪) રાજ્ય સરકારની વેલ્યુએશન કમિટી દ્વારા નક્કી કરાયેલ ઉક્ત જમીન માટેનો અવેજ એસ.એમ.સી. દ્વારા અનુક્રમે તારીખ ૧૬/૦૩/૨૦૦૬ અને ૨૪/૦૩/૨૦૦૬ ના રોજ ચૂકવવામાં આવ્યો છે.

(૩૫) કે તારીખ ૦૨/૦૫/૨૦૦૫ ના કલેક્ટર, સુરતના પત્ર અને તારીખ ૨૯/૦૪/૨૦૦૫ ના ચીફ એન્જિનિયર, દક્ષિણ ગુજરાત વીજ કંપની લિ. ના પત્ર અને તારીખ ૧૩/૦૬/૨૦૦૫ ના એડિશનલ કલેક્ટરના પત્રના અનુસંધાને

સર્વે નં. ૩૫૭/૧ ના ૬૦૦૦ ચો.મી. પર ૬૦ કે.વી. સબ-સ્ટેશન સ્થાપવા માટે એન.ઓ.સી. જારી કરવામાં આવ્યું છે. સામાવાળા કોર્પોરેશન તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રશ્નગત જમીનને ઓ.પી. નં. ૯૫/એ આપવામાં આવ્યો છે અને ઉક્ત જમીન રહેણાંક ઝોનમાં રાખવામાં આવી છે.

(૩૬) આ અરજીમાં સામાવાળા નં. ૧ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન એ.જી.પી. ની રજૂઆત મુજબ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રશ્નગત જમીન લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, જેના માટે તારીખ ૨૧/૦૧/૧૯૮૨ ના રોજ એવોર્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો અને અરજદારોએ જે તે સમયે જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી ત્યારે વળતરની રકમ મેળવી લીધી છે અને તાપી નદી પર પાળા યોજના પૂર્ણ થયા પછી, સામાવાળા નં. ૨ ની કચેરીએ તારીખ ૨૮/૧૦/૧૯૯૩ ના પત્ર દ્વારા સુપરિન્ટેન્ડિંગ એન્જિનિયરની કચેરીને વધારાની જમીન વિશે જાણ કરી હતી અને તેમણે બદલામાં, તારીખ ૧૬/૦૯/૧૯૯૫ ના પત્ર દ્વારા કલેક્ટર, સુરતને તે વિશે જાણ કરી હતી અને કલેક્ટરે તારીખ ૨૬/૦૩/૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા તેની સાથે જોડાયેલા શિડ્યુલમાં દર્શાવેલ જમીનો સરકારના નામે નિહિત કરી હતી.

(૩૭) ત્યારબાદ, એસ.એમ.સી. એ તારીખ ૨૬/૦૫/૧૯૯૮ ના તેના પત્ર દ્વારા વધારાની જમીન ફાળવવા માટે માંગણી કરી અને તારીખ ૦૩/૦૮/૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા રાજ્ય સરકારે એસ.એ.મસી. ની તરફેણમાં

કેટલીક જમીન મંજૂર કરી. ત્યારબાદ, એસ.એમ.સી. એ ફરીથી વોટર વર્ક્સના મનોરંજન હેતુ માટે જમીન ફાળવવા માટે તારીખ ૦૬/૦૭/૧૯૯૮ અને ૦૮/૦૪/૧૯૯૮ ના પત્રો દ્વારા દરખાસ્ત કરી અને પ્રશ્નગત જમીન ઉક્ત દરખાસ્તમાં સમાવિષ્ટ હતી અને રાજ્ય સરકારે તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા એક્ટની કલમ ૧૭(એ) હેઠળ જાહેર હેતુમાં ફેરફાર કરવાની મંજૂરી આપી હતી.

(૩૮) વિદ્વાન એ.જી.પી. ની રજૂઆત મુજબ એસ.એમ.સી. એ વેલ્યુએશન કમિટી દ્વારા નક્કી કરાયેલ રકમ ચૂકવી દીધી છે.

૨૬. લગભગ બિનવિવાદાસ્પદ પાસાઓની ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિ સામે, આ કોર્ટે અરજદારોના દાવા તપાસવાના છે જે મુખ્યત્વે જમીનના તેમના પ્લોટ પુનઃ-ફાળવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે જે વર્ષ ૧૯૭૮ માં જ સંપાદિત કરવામાં આવ્યા હતા અને સંપાદન વર્ષ ૧૯૮૩ માં આખરી કરવામાં આવ્યું હતું. જમીનના પ્લોટ ઘણા હાથોમાં બદલાયા હતા. તેથી, આ અરજીઓ જે મુખ્યત્વે જમીન પુનઃ-ફાળવવાના નિર્દેશના હેતુ માટે છે તેને આ બાબતે કાયદાના વિકાસના પ્રકાશમાં જોવી પડશે.

૨૭. ૧૯૯૪ ના સમગ્ર એક્ટમાં, રાજ્ય દ્વારા સંપાદિત કરવામાં આવેલી જમીન પુનઃ-ફાળવવા અથવા પુનઃ-વહેંચણી માટે કોઈ જોગવાઈઓ અસ્તિત્વમાં

નથી. કોઈ એક્ટની કલમ ૪૮ ની જોગવાઈઓ વિચારી શકે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"કલમ ૪૮: સંપાદન પૂર્ણ કરવું ફરજિયાત નથી, પરંતુ જ્યારે પૂર્ણ ન થાય ત્યારે વળતર આપવામાં આવશે, –

(૧) કલમ ૩૬ માં આપેલી જોગવાઈ સિવાય, જે જમીનનો કબજો લેવામાં આવ્યો નથી તે જમીનના સંપાદનમાંથી પાછા હટવા માટે સરકાર સ્વતંત્ર રહેશે.

(૨) જ્યારે પણ, સરકાર આવા કોઈ સંપાદનમાંથી પાછી હટે છે, ત્યારે કલેક્ટર નોટિસના અથવા તેના હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીના પરિણામે માલિકને થયેલા નુકસાન માટે ચૂકવવાપાત્ર વળતરની રકમ નક્કી કરશે, અને આવી રકમ સંબંધિત વ્યક્તિને ચૂકવશે, સાથે ઉક્ત જમીન સંબંધિત આ એક્ટ હેઠળની કાર્યવાહી ચલાવવામાં તેણે વ્યાજબી રીતે કરેલા તમામ ખર્ચ પણ ચૂકવશે.

(૩) આ એક્ટના ભાગ III ની જોગવાઈઓ, બને ત્યાં સુધી, આ કલમ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતરના નિર્ધારિતને લાગુ પડશે."

૨૮. આ કલમને પણ એવી કલમ કહી શકાય નહીં, જે સંપાદન કરનાર સત્તાધિકારીને મૂળ માલિકોને જમીન પુનઃ-ફાળવવા અથવા પુનઃ-વહેંચણી

અંગે વિચારવાની સત્તા આપે છે. આ જોગવાઈ માત્ર સંપાદન કાર્યવાહીમાંથી પાછા હટવાની સ્વતંત્રતા પૂરી પાડે છે જેનો અર્થ એ છે કે સંપાદન કરનાર સત્તાધિકારી વળતરના એવોર્ડ અને વળતરની ચુકવણી વગેરેના સ્વરૂપમાં તે આખરી બને તે પહેલાં કાર્યવાહીમાંથી પાછી ખેંચી લેવા માટે સ્વતંત્ર છે.

૨૯. સુપ્રીમ કોર્ટે ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્યના કેસમાં, જે (૧૯૯૬) ૬ એસ.સી.સી. ૪૦૫ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"પેરા-૨ શ્રી નાઈક, અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે દલીલ કરી હતી કે બીજી રીટ અરજીમાં, અરજદારે રાજ્ય સરકારના તારીખ ૧૦ ઓક્ટોબર, ૧૯૭૩ ના ઠરાવને અનુસરીને કબજો પરત મેળવવા માંગ્યો હતો જેના હેઠળ સરકારે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે વધારાની જમીનનો ઉપયોગ પહેલા અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે કરવામાં આવશે અને વિકલ્પ તરીકે તે મૂળ માલિકોને પરત આપવામાં આવશે. તેમણે ઉક્ત સરકારી ઠરાવના અમલીકરણની માંગણી કરી હોવાથી, રીટ અરજી કન્સ્ટ્રક્ટિવ રેસ જ્યુડિકાટના ગ્રાઉન્ડ પર ફગાવી શકાય નહીં. તેમણે સરકારી ઠરાવના અમલીકરણને અનુરૂપ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હોવાનું કહેવાય તેવા અમુક હુકમો પર પણ આધાર રાખવા માંગ્યો છે. અમે નથી માનતા કે આ કોર્ટ જ્યારે જમીન ઘણા સમય પહેલા લેવામાં આવી હતી અને તમામ બોજો મુક્ત મ્યુનિસિપાલિટીમાં નિહિત થઈ હતી ત્યારે મૂળ

માલિકોને જમીન પરત કરવા માટે નિર્દેશ આપવા માટે ન્યાયી ગણાશે. અમે બંનેમાંથી કોઈપણ રીટ અરજીમાં જાહેરનામાની માન્યતા સાથે સંબંધિત નથી. તે સ્વયંસ્પષ્ટ છે કે જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરેલી જમીન અન્ય કોઈપણ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે, ભલે તેનો ઉપયોગ મૂળ જાહેર હેતુ માટે કરવાનો ઇરાદો હોય. એવો ઇરાદો નથી કે જે જમીન બિનઉપયોગી રહે, તે મૂળ માલિકને પરત કરવી જોઈએ જેને જાહેરનામાની તારીખના બજાર ભાવ મુજબ પર્યાપ્ત વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. આ સંજોગોમાં, હાઈકોર્ટ બંને રીટ અરજીઓમાં રાહત આપવાનો ઈનકાર કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી હતી."

૩૦. સુપ્રીમ કોર્ટે સમયાંતરે અસ્પષ્ટ શબ્દોમાં ભારપૂર્વક ઠરાવ્યું છે કે જમીનના મૂળ માલિકોને માત્ર તેઓ મૂળ માલિકો હોવાના આધારે જમીન પુનઃ-ફાળવણી અથવા પુનઃ-ખરીદી માંગવાનો કોઈ અધિકાર નથી. સુપ્રીમ કોર્ટે સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ. ભાસ્કરન પિલ્લઈ અને અન્યના કેસમાં, જે (૧૯૮૭) ૫ એસ.સી.સી. ૪૩૨ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"પેરા-૪ સ્વીકૃત સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા કે પ્રશ્નગત જમીન લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટ હેઠળ સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, તે તમામ બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ હતી. પ્રશ્ન ઉભો થાય છે: શું સરકાર મૂળ માલિકોને જમીન સોંપી શકે છે? તે પ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે જમીન જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે પ્રાપ્ત થયા પછી, બાકીની

જમીન અન્ય કોઈ હેતુ માટે વાપરી શકાય છે. જો અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે જમીનની જરૂર ન હોય, તો મૂળ માલિકને વેચાણ દ્વારા નિકાલ કરવાને બદલે, જમીન જાહેર હરાજીમાં મૂકવી જોઈએ અને જાહેર હરાજીમાં મેળવેલી રકમ સંવિધાનના રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોમાં પરિકલ્પિત જાહેર હેતુ માટે વધુ સારી રીતે વાપરી શકાય છે. હાલના કેસમાં, અમને જાણવા મળ્યું છે કે કારોબારી હુકમ એક્ટની જોગવાઈ સાથે સુસંગત નથી અને તેથી તે અમાન્ય છે. આ સંજોગોમાં, ડિવિઝન બેન્ચ કારોબારી હુકમને અમાન્ય જાહેર કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી છે. જે કંઈપણ સોંપણી કરવામાં આવે, તે જાહેર હેતુ માટે હોવી જોઈએ. અન્યથા, સરકારની જમીન માત્ર જાહેર હરાજી દ્વારા જ વેચવી જોઈએ જેથી જનતાને પણ ઊંચી કિંમત મેળવીને ફાયદો થાય."

૩૧. સુપ્રીમ કોર્ટે સી. પદમા અને અન્ય વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી સેક્રેટરી ટુ ધી ગવર્નમેન્ટ ઓફ ટી.એન. અને અન્યના કેસમાં, જે (૧૯૮૭) ૨ એસ.સી.સી. ૬૨૭ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"પેરા-૫: શ્રી જી. રામાસ્વામી, અપીલકર્તાઓ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે દલીલ કરી હતી કે જ્યારે એક્ટની કલમ ૪૦ સાથે વંચાતી કલમ ૪૪-બી ના અમલથી જાહેર હેતુ અસ્તિત્વમાં રહેતો નથી, ત્યારે સંપાદન ખરાબ થઈ ગયું અને તેથી, જી.ઓ. કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ હતું. અમને આ દલીલમાં કોઈ દમ જણાતો નથી. એવું જોવામાં આવે છે કે

જી.ઓ.આર.૧૩૯૨ તારીખ ૧૭ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૨ ના રોજ જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ થયા પછી, સંપાદન કાર્યવાહી આખરી બની ગઈ હતી, અપીલકર્તાઓના પિતાને વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ જમીનો રાજ્યમાં નિહિત થઈ હતી. એક્ટના પ્રકરણ VII માં પરિકલ્પિત કરારના સંદર્ભમાં, કંપનીએ તેના હેઠળના નિયમો અને શરતોને આધિન કબજો સોંપ્યો હતો. એવું જોવામાં આવે છે કે શરતોમાંની એક એ હતી કે જાહેર હેતુ બંધ થવા પર, સંપાદિત જમીન સરકારને સોંપવામાં આવશે. તેના અનુસંધાનમાં, જમીનો પુનઃપ્રાપ્તિ માટે સરકારને સોંપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ જમીનો એસ.આર.વી.એસ. લિ., પમા સામાવાળાને ફાળવવામાં આવી હતી જે મૂળ કંપનીની પેટા અમલગેમેટેડ કંપની પણ છે. તેથી, જે જાહેર હેતુ માટે સંપાદન કરવામાં આવ્યું હતું તે અન્ય જાહેર હેતુ માટે બદલવામાં આવ્યું હતું. તદુપરાંત, આ પ્રશ્ન ૩૨ વર્ષ પહેલાં આખરી રીતે પતી ગયો હતો અને તેથી ત્રણ દાયકા પછી એવા ગ્રાઉન્ડ પર રીટ અરજી સ્વીકારી શકાય નહીં કે કાં તો મૂળ હેતુ જાહેર હેતુ નહોતો અથવા જમીન અન્ય કોઈ હેતુ માટે વાપરી શકાય નહીં."

૩૨. સુપ્રીમ કોર્ટે નોર્ધન ઇન્ડિયન ગ્લાસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિરુદ્ધ જસવંત સિંહ અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૦૩) ૧ એસ.સી.સી. ૩૩૫ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"પેરા-૯ હાલના કેસની હકીકતો અને સામાવાળા ૧-૫ ના વર્તનને જોતા, હાઈકોર્ટ વિલંબ અને લેશીસને અવગણવામાં અને તેમને રાહત આપવામાં જરાય ન્યાયી નહોતી. જેવી રીતે પહેલા નોંધ્યું છે, સામાવાળા ૧-૫ એ સંપાદન કાર્યવાહી આખરી થયાના લગભગ ૧૭ વર્ષના સમયગાળા પછી હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો. તેમણે એવોર્ડ મુજબ વળતરની રકમ સ્વીકારી હતી અને કલમ ૪ અને ૬ હેઠળ જારી કરાયેલા જાહેરનામાને પડકાર્યા વિના વળતરની રકમ વધારવાની માંગ કરી હતી. માત્ર વળતર વધારવાની માંગ કર્યા પછી, તેમણે હાઈકોર્ટમાં વળતર વધારવાની બાબતમાં અપીલોનો નિકાલ થયાના ત્રણ વર્ષ પછી પણ રીટ અરજી દાખલ કરી હતી. રીટ અરજીઓ દાખલ કરવામાં અસાધારણ વિલંબ માટે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી. માત્ર એટલા માટે કે સામાવાળાઓને વળતરની પૂરી વધેલી રકમ ચૂકવવામાં આવી ન હતી, તે પોતે જ રીટ અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબ અને લેશીસને માફ કરવાનું કારણ નહોતું. અમારા મતે, હાઈકોર્ટ સામાવાળાઓને એવા ગ્રાઉન્ડ પર જમીન પરત કરવાનો આદેશ આપવામાં પણ યોગ્ય નહોતી કે સંપાદિત જમીન જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવી ન હતી. કાયદામાં એ પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે એક્ટની કલમ ૧૬ હેઠળ એવોર્ડ પસાર કર્યા અને કબજો લીધા પછી, સંપાદિત જમીન તમામ બોજો મુક્ત સરકારમાં નિહિત થાય છે. ભલે જમીન જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હોય તે

માટે ઉપયોગમાં લેવામાં ન આવે, તો પણ જમીન માલિકને તેનામાં જમીન પુનઃ-નિહિત કરવા માંગવાનો અને કબજો પરત માંગવાનો કોઈ અધિકાર મળતો નથી. આ કોર્ટે ૧૯૭૬ માં ગુલામ મુસ્તફા વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર ના કેસમાં પેરા-૫ માં આ મુજબ જણાવ્યું છે: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૮૦૨ પેરા-૫)

"૫. આ તબક્કે શ્રી દેશપાંડેએ ફરિયાદ કરી હતી કે વાસ્તવમાં મ્યુનિસિપલ કમિટીએ વધારાની જમીન હાઉસિંગ કોલોની માટે અલગ પ્લોટમાં પાડીને વેચી દીધી હતી. હાઉસિંગ કોલોની એક જાહેર જરૂરિયાત છે તે હકીકત સિવાય, એકવાર મૂળ સંપાદન માન્ય હોય અને ટાઈટલ મ્યુનિસિપાલિટીમાં નિહિત થઈ ગયું હોય, પછી તે વધારાની જમીનનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરે છે તે મૂળ માલિકની કોઈ ચિંતા નથી અને તે સંપાદનને અમાન્ય કરવાનો આધાર બની શકે નહીં. કાયદાનો એવો કોઈ સિદ્ધાંત નથી કે જેના દ્વારા માન્ય ફરજિયાત સંપાદન શૂન્ય બની જાય કારણ કે તેને મેળવનાર સત્તાધિકારી લાંબા સમય પછી તેને કલમ ૬(૩) ના જાહેરનામામાં જણાવેલ હેતુ સિવાયના અન્ય જાહેર હેતુ માટે વાપરે છે."

૧૦. ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૧૯૮૬] ૬ એસ.સી.સી. ૪૦૫ માં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે

કે સંપાદિત જમીન બિનઉપયોગી રહે તે મૂળ માલિકને પરત કરવાનો ઇશાદો નહોતો જેને જાહેરનામાની તારીખના બજાર ભાવ મુજબ પર્યાપ્ત વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું.

૧૧. ફરીથી સી. પદમા વિ. ડેપ્યુટી સેક્રેટરી ટુ ધી ગવર્નમેન્ટ ઓફ ટી.એન. માં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સંપાદિત જમીન રાજ્યમાં નિહિત થઈ ગઈ હોય અને દાવેદારને વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હોય, તો તે એવા ગ્રાઉન્ડ પર કબજો પરત મેળવવા માટે હકદાર નથી કે કાં તો મૂળ જાહેર હેતુ અમલમાં રહ્યો નથી અથવા જમીન અન્ય હેતુ માટે વાપરી શકાતી નથી.

૧૨. જો જમીન જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે માટે ઉપયોગમાં લેવામાં ન આવે, તો રાજ્ય સરકાર માટે પગલાં લેવાનું ખુલ્લું હતું પરંતુ તે સામાવાળાઓને જમીન પરત માંગવાનો કોઈ અધિકાર આપતું નથી. જેવી રીતે પહેલા નોંધ્યું છે, રાજ્ય સરકારે આ સંદર્ભમાં જમીન પુનઃપ્રાપ્તિ માટે પહેલેથી જ કાર્યવાહી શરૂ કરી દીધી છે. અમારા મતે, અપીલકર્તા કંપની દ્વારા કોઈ અન્યાયી નફાખોરીનો પ્રશ્ન ઉભો થતો નથી."

૩૩. સુપ્રીમ કોર્ટે ગવર્મેન્ટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય વિરુદ્ધ સૈયદ અકબરના કેસમાં, જે (૨૦૦૫) ૧ એસ.સી.સી. જપ્પટ (ભૂલથી જપ્પટ લખાયેલ છે, સંભવિત જપ્પ છે) માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૦. લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ પ્રશ્નગત જમીનના માન્ય સંપાદન અને જમીનનો કબજો લેવા અંગે ન તો કોઈ ચર્ચા છે કે ન તો કોઈ વિવાદ. લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૧૬ ના ગુણદોષ પર, સંપાદિત જમીન તમામ બોજો મુક્ત સંપૂર્ણપણે સરકારમાં નિહિત થઈ છે. લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૪૮ હેઠળ, સરકાર કોઈપણ એવી જમીનના સંપાદનમાંથી પાછી હટી શકે છે જેનો કબજો લેવામાં આવ્યો નથી. હાલના કેસમાં, કલમ ૪૮ હેઠળ પણ, સરકાર સંપાદનમાંથી પાછી હટી શકે નહીં અથવા સામાવાળાને ઉક્ત જમીન પુનઃ-સોંપી શકે નહીં કારણ કે જમીનનો કબજો પહેલેથી જ લેવામાં આવ્યો હતો. કાયદાની સ્થિતિ સુપ્રસ્થાપિત છે. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિ. એમ. ભાસ્કરન પિલ્લઈ માં, ઉક્ત ચુકાદાનો પેરા આ મુજબ વંચાય છે (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૩૩):-

"૪. સ્વીકૃત સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા કે પ્રશ્નગત જમીન લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટ, ૧૮૯૪ હેઠળ સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૧૬ ના અમલ દ્વારા, તે તમામ બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ હતી. પ્રશ્ન ઉભો થાય છે કે શું

સરકાર મૂળ માલિકોને જમીન સોંપી શકે છે? તે પ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે જો જમીન જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હોય, તો જાહેર હેતુ પ્રાપ્ત થયા પછી, બાકીની જમીન અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે. જો અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે જમીનની જરૂર ન હોય, તો મૂળ માલિકને વેચાણ દ્વારા નિકાલ કરવાને બદલે, જમીન જાહેર હરાજીમાં મૂકવી જોઈએ અને જાહેર હરાજીમાં મેળવેલી રકમ સંવિધાનના રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોમાં પરિકલ્પિત જાહેર હેતુ માટે વધુ સારી રીતે વાપરી શકાય છે. હાલના કેસમાં, અમને જાણવા મળ્યું છે કે કારોબારી હુકમ એક્ટની જોગવાઈ સાથે સુસંગત નથી અને તેથી તે અમાન્ય છે. આ સંજોગોમાં, ડિવિઝન બેન્ચ કારોબારી હુકમને અમાન્ય જાહેર કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી છે. જે કંઈપણ સોંપણી કરવામાં આવે, તે જાહેર હેતુ માટે હોવી જોઈએ. અન્યથા, સરકારની જમીન માત્ર જાહેર હરાજી દ્વારા જ વેચવી જોઈએ જેથી જનતાને પણ ઊંચી કિંમત મેળવીને ફાયદો થાય."

૧૧. તે કેસમાં, ૧૯૫૨ માં નેશનલ હાઈવેના નિર્માણ માટે ૧.૯૪ એકર જમીન સંપાદિત કરવામાં આવી હતી અને ૧૯૫૫ માં ૮૦ સેન્ટ જમીનમાં નિર્માણ પૂર્ણ થયું હતું અને બાકીની જમીન બિનઉપયોગી રહી હતી. બાકીની જમીન જમીન માલિકને તે જ દરે વેચવા માંગવામાં આવી હતી જે

દરે કલમ ૧૧ હેઠળ વળતર આપવામાં આવ્યું હતું. આ બાબતને ફરીથી રીટ અરજીઓમાં પડકારવામાં આવી હતી. સરકારે જમીનના વેચાણ માટે પરવાનગી આપવા માટે સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ કારોબારી હુકમના આધારે કાર્યવાહીને ટકાવી રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. આ હકીકતો પર, ઉપર ઉદ્ધૃત પેરા ૪ માં કાયદાની સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હતી. આમ, એ સ્પષ્ટ છે કે લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૧૬ હેઠળ, સંપાદિત જમીન તમામ બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થવી જોઈએ અને લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોય તેવો કોઈપણ કારોબારી હુકમ અમાન્ય હતો. વધુમાં કે જો જમીન જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હોય, તો જાહેર હેતુ પ્રાપ્ત થયા પછી, બાકીની જમીન અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે. અમારા મતે, આ નિર્ણય અપીલકર્તાઓના કેસને સંપૂર્ણ રીતે સમર્થન આપે છે.

૧૨. ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્રના કેસમાં, રાજ્ય સરકારના ઠરાવને અનુસરીને સંપાદિત જમીનનો કબજો પરત મેળવવા માટેની અરજદારની અરજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. પેરા ૨ માં, આ કોર્ટે આ મુજબ અવલોકન કર્યું છે:— (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૦૬)

"૨..... અમે નથી માનતા કે આ કોર્ટ જ્યારે જમીન ઘણા સમય પહેલા લેવામાં આવી હતી અને તમામ બોજો મુક્ત મ્યુનિસિપાલિટીમાં નિહિત થઈ હતી ત્યારે મૂળ માલિકોને જમીન

પરત કરવા માટે નિર્દેશ આપવા માટે ન્યાયી ગણાશે. અમે બંનેમાંથી કોઈપણ રીટ અરજીમાં જાહેરનામાની માન્યતા સાથે સંબંધિત નથી. તે સ્વયંસ્પષ્ટ છે કે જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરેલી જમીન અન્ય કોઈપણ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે, ભલે તેનો ઉપયોગ મૂળ જાહેર હેતુ માટે કરવાનો ઇરાદો હોય. એવો ઇરાદો નથી કે જે જમીન બિનઉપયોગી રહે, તે મૂળ માલિકને પરત કરવી જોઈએ જેને જાહેરનામાની તારીખના બજાર ભાવ મુજબ પર્યાપ્ત વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. આ સંજોગોમાં, હાઈકોર્ટ બંને રીટ અરજીઓમાં રાહત આપવાનો ઇનકાર કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી હતી."

૧૩. હજુ અન્ય એક તાજેતરના નિર્ણયમાં, આ કોર્ટે નોર્થન ઇન્ડિયન ગ્લાસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિ. જસવંત સિંહમાં ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ અને અન્ય કેસોનો ઉલ્લેખ કરીને ઠરાવ્યું કે: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૩૪૦, પેરા ૧૨)

"૧૨. જો જમીન જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે માટે ઉપયોગમાં લેવામાં ન આવે, તો રાજ્ય સરકાર માટે પગલાં લેવાનું ખુલ્લું હતું પરંતુ તે સામાવાળાઓને જમીન પરત માંગવાનો કોઈ અધિકાર આપતું નથી".

ઉક્ત ચુકાદાના પેરા ૧૦ અને ૧૧ આ મુજબ વંચાય છે:- (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૩૪૦)

"૧૦. ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર માં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સંપાદિત જમીન બિનઉપયોગી રહે તે મૂળ માલિકને પરત કરવાનો ઈરાદો નહોતો જેને જાહેરનામાની તારીખના બજાર ભાવ મુજબ પર્યાપ્ત વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું.

૧૧. ફરીથી સી. પદમા વિ. ડેપ્યુટી સેક્રેટરી ટુ ધી ગવર્નમેન્ટ ઓફ ટી.એન. માં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સંપાદિત જમીન રાજ્યમાં નિહિત થઈ ગઈ હોય અને દાવેદારને વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું હોય, તો તે એવા ગ્રાઉન્ડ પર કબજો પરત મેળવવા માટે હકદાર નથી કે કાં તો મૂળ જાહેર હેતુ અમલમાં રહ્યો નથી અથવા જમીન અન્ય હેતુ માટે વાપરી શકાતી નથી."

૧૪. ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવેલી કાયદાની સ્થિતિ પરથી, એવું ફલિત થાય છે કે (૧) લેન્ડ એક્ટિવેશન એક્ટની કલમ ૧૬ હેઠળ, સંપાદિત જમીન તમામ બોજો મુક્ત સંપૂર્ણપણે સરકારમાં નિહિત થાય છે; (૨) જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરેલી જમીન અન્ય કોઈપણ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે; અને (૩) સંપાદિત જમીન જે તમામ

બોજો મુક્ત સરકારમાં નિહિત છે તે માત્ર કારોબારી હુકમના આધારે મૂળ માલિકને પુનઃ-સોંપી અથવા પુનઃ-વહેંચણી કરી શકાતી નથી."

૩૪. સુપ્રીમ કોર્ટે વી. ચંદ્રશેખરન અને અન્ય વિરુદ્ધ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૧૨) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૩૩ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૨૫. આ એક પ્રસ્થાપિત કાયદેસરની દરખાસ્ત છે કે, એકવાર જમીન તમામ બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ જાય, પછી તેને પાછી ખેંચી શકાતી નથી અને એક્ટ હેઠળની કાર્યવાહી રદબાતલ થતી નથી, ભલે કાયદેસર રીતે નિર્ધારિત સમયગાળામાં એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો ન હોય. (જુઓ: અવધ બિહારી યાદવ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, યુ.પી. જલ નિગમ વિ. કાલરા પ્રોપર્ટીઝ (પી) લિ.; અલ્હાબાદ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. નસીરુઝ્ઝમાન, એમ. રામલિંગા થેવર વિ. સ્ટેટ ઓફ ટી.એન.; અને ગવર્મેન્ટ ઓફ એ.પી. વિ. સૈયદ અકબર).

૨૬. ઉક્ત જમીન, એકવાર સંપાદિત થયા પછી, તેને ખેડૂતો/સંબંધિત વ્યક્તિઓને પરત કરી શકાતી નથી, ભલે તેનો ઉપયોગ જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવ્યો હોય તે માટે ન કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા અન્ય કોઈ હેતુ માટે પણ ન કરવામાં આવ્યો હોય. એકવાર જમીનનો કબજો લેવામાં આવે અને જમીન તમામ બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ

જાય, પછી એક્ટની કલમ ૪૮ હેઠળ અથવા જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૨૧ હેઠળ કાર્યવાહી પાછી ખેંચી/છોડી શકાય નહીં. (જુઓ: સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. વિષ્ણુ પ્રસાદ શર્મા; એલ.ટી. ગવર્નર ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ વિ. અવિનાશ શર્મા; સત્યેન્દ્ર પ્રસાદ જૈન વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.; રાજસ્થાન હાઉસિંગ બોર્ડ અને અન્ય વિ. શ્રી કિશન અને ડેડિકેટેડ ફ્રેઈટ કોરિડોર કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. સુબોધ સિંહ).

૨૭. 'વેસ્ટિંગ' શબ્દનો અર્થ આ કોર્ટ દ્વારા સમયાંતરે વિચારવામાં આવ્યો છે. કુટ એન્ડ વેજીટેબલ મર્ચન્ટ્સ યુનિયન વિ. દિલ્લી ઇમ્પ્રૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટ માં, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે 'વેસ્ટિંગ' શબ્દનો અર્થ કાયદાના સંદર્ભ મુજબ બદલાય છે, જેના હેઠળ મિલકત નિહિત થાય છે. જ્યાં સુધી એક્ટની કલમ ૧૬ અને ૧૭ હેઠળ નિહિત થવાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી કોર્ટે આ મુજબ ઠરાવ્યું હતું. – (એ.આઈ.આર. પૃષ્ઠ ૩૫૩, પેરા ૧૯)

"૧૯. કલમ ૧૬ અને ૧૭ માં પરિકલ્પિત કેસોમાં, સંપાદિત મિલકત ટાઈટલ અથવા કબજા અંગેની કોઈપણ શરત અથવા મર્યાદાઓ વિના સરકારની મિલકત બને છે. વિધાયિકાએ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે મિલકત નિહિત થવી એ કોઈ મર્યાદિત હેતુ અથવા મર્યાદિત સમયગાળા માટે નથી."

૨૮. ગુલામ મુસ્તફા વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર માં, સમાન પરિસ્થિતિમાં,
આ કોર્ટે આ મુજબ ઠરાવ્યું હતું:– (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૮૦૨, પેરા ૫)

"૫. ...એકવાર મૂળ સંપાદન માન્ય હોય અને ટાઈટલ મ્યુનિસિપાલિટીમાં નિહિત થઈ ગયું હોય, પછી તે વધારાની જમીનનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરે છે તે મૂળ માલિકની કોઈ ચિંતા નથી અને તે સંપાદનને અમાન્ય કરવાનો આધાર બની શકે નહીં. કાયદાનો એવો કોઈ સિદ્ધાંત નથી કે જેના દ્વારા માન્ય ફરજિયાત સંપાદન શૂન્ય બની જાય કારણ કે લાંબા સમય પછી મેળવનાર સત્તાધિકારી તેનેજાહેરનામામાં જણાવેલ હેતુ સિવાયના અન્ય જાહેર હેતુ માટે વાપરે છે."

૨૯. તેવી જ રીતે, સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિ. એમ. ભાસ્કરન પિલ્લઈ માં, આ કોર્ટે આ મુજબ ઠરાવ્યું હતું: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૩૩, પેરા ૪)

"૪. ...તે પ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે જો જમીન જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હોય, તો જાહેર હેતુ પ્રાપ્ત થયા પછી, બાકીની જમીન અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે. જો અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે જમીનની જરૂર ન હોય, તો મૂળ માલિકને વેચાણ દ્વારા નિકાલ કરવાને બદલે, જમીન જાહેર હરાજીમાં મૂકવી જોઈએ અને જાહેર હરાજીમાં મેળવેલી રકમ

સંવિધાનના રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોમાં પરિકલ્પિત જાહેર
હેતુ માટે વધુ સારી રીતે વાપરી શકાય છે.

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

(જુઓ: સી. પદમા વિ. ગવર્મેન્ટ ઓફ તમિલનાડુ; ભગત સિંહ વિ. સ્ટેટ
ઓફ યુ.પી.; નીલાદ્રી નારાયણ ચંદ્રધૂર્જ વિ. સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ;
નોર્ધન ઇન્ડિયન ગ્લાસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિ. જસવંત સિંહ; અને લીલાવંતી
અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા).

૩૦. ગવર્મેન્ટ ઓફ આંધ્ર પ્રદેશ અને અન્ય વિ. સૈયદ અકબર માં, આ
કોર્ટે આ જ મુદ્દા પર વિચાર કર્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું કે, એકવાર જમીન
રાજ્યમાં નિહિત થઈ જાય, પછી તેને એક્ટની કલમ ૪૮ ના આધારે પાછી
ખેંચી શકાતી નથી, કે તેને સંબંધિત વ્યક્તિઓ/ખેડૂતોને પુનઃ-સોંપી
શકાતી નથી, અને તેથી, ખેડૂતને કબજો પરત આપવાનો પ્રશ્ન ઉભો થતો
નથી. (જુઓ: પ્રતાપ વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન; ચંદ્રગૌડા રામગૌડા
પાટીલ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર; સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિ. એમ.
ભાસ્કરન પિલ્લઈ; પ્રિન્ટર્સ (મૈસૂર) લિ. વિ. એમ.એ. રશીદ; બેંગલોર
ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. આર. હનુમૈયા; અને દિલ્લી એરટેક સર્વિસીસ
(પી) લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.).

૩૧. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતા, કાયદાને એ રીતે સ્પષ્ટ કરી શકાય છે કે, એકવાર જમીન સંપાદિત કરવામાં આવે અને તે તમામ બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ જાય, પછી જમીન માલિકની એ ચિંતા નથી કે જમીન જે હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી તે માટે વાપરવામાં આવે છે કે અન્ય કોઈ હેતુ માટે. એકવાર જમીન રાજ્યમાં નિહિત થઈ જાય પછી તે બિન-સંબંધિત વ્યક્તિ બની જાય છે. તેને માત્ર તેના માટે વળતર મેળવવાનો અધિકાર છે, સિવાય કે સંપાદન કાર્યવાહીને જ પડકારવામાં આવી હોય. રાજ્ય પાસે જમીન સંબંધિત વ્યક્તિને પુનઃ-સોંપવાની જરૂરી સત્તા નથી, કે તેવી વ્યક્તિ કોઈપણ ગ્રાઉન્ડ પર પુનઃપ્રાપ્તિના કોઈ અધિકારનો દાવો કરી શકતી નથી, સિવાય કે આ અસરમાં કોઈ વૈધાનિક સુધારો હોય."

૩૫. સુપ્રીમ કોર્ટે મહાદેવ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્યના કેસમાં, જે (૨૦૧૩) ૪ એસ.સી.સી. ૫૨૪ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૪. કાયદાની પ્રસ્થાપિત દરખાસ્ત અંગે કોઈ વિવાદ નથી કે એકવાર જમીન સંપાદિત કરવામાં આવે અને કબજો લેવા સહિતની ફરજિયાત જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં આવે ત્યારે જમીન તમામ બોજો મુક્ત રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થાય છે. ભલે કેટલીક બિનઉપયોગી જમીન બાકી રહે, તેને લેન્ડ એક્ટિવેશન એક્ટની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરીને મૂળ

માલિકને પુનઃ-સોંપી કે પુનઃ-વહેંચણી કરી શકાતી નથી. આ કોર્ટે ગવર્મેન્ટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય વિ. વી. સૈયદ અકબર માં ઠરાવ્યું છે કે:- (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૬૩, પેરા-૧૦)

"૧૦. લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ પ્રશ્નગત જમીનના માન્ય સંપાદન અને જમીનનો કબજો લેવા અંગે ન તો કોઈ ચર્ચા છે કે ન તો કોઈ વિવાદ. લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૧૬ ના ગુણદોષ પર, સંપાદિત જમીન તમામ બોજો મુક્ત સંપૂર્ણપણે સરકારમાં નિહિત થઈ છે. લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૪૮ હેઠળ, સરકાર કોઈપણ એવી જમીનના સંપાદનમાંથી પાછી હટી શકે છે જેનો કબજો લેવામાં આવ્યો નથી. હાલના કેસમાં, કલમ ૪૮ હેઠળ પણ, સરકાર સંપાદનમાંથી પાછી હટી શકે નહીં અથવા સામાવાળાને ઉક્ત જમીન પુનઃ-સોંપી શકે નહીં કારણ કે જમીનનો કબજો પહેલેથી જ લેવામાં આવ્યો હતો. કાયદાની સ્થિતિ સુપ્રસ્થાપિત છે. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિ. એમ. ભાસ્કરન પિલ્લઈ માં પેરા ૪ આ મુજબ વંચાય છે: (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૩૩)

"૪. સ્વીકૃત સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા કે પ્રશ્નગત જમીન લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટ, ૧૮૮૪ હેઠળ સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, લેન્ડ એકિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૧૬ ના અમલ દ્વારા, તે તમામ

બોજો મુક્ત રાજ્યમાં નિહિત થઈ હતી. પ્રશ્ન ઉભો થાય છે કે શું સરકાર મૂળ માલિકોને જમીન સોંપી શકે છે? તે પ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે જો જમીન જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હોય, તો જાહેર હેતુ પ્રાપ્ત થયા પછી, બાકીની જમીન અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે વાપરી શકાય છે. જો અન્ય કોઈ જાહેર હેતુ માટે જમીનની જરૂર ન હોય, તો મૂળ માલિકને વેચાણ દ્વારા નિકાલ કરવાને બદલે, જમીન જાહેર હરાજીમાં મૂકવી જોઈએ અને જાહેર હરાજીમાં મેળવેલી રકમ સંવિધાનના રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોમાં પરિકલ્પિત જાહેર હેતુ માટે વધુ સારી રીતે વાપરી શકાય છે. હાલના કેસમાં, અમને જાણવા મળ્યું છે કે કારોબારી હુકમ એક્ટની જોગવાઈ સાથે સુસંગત નથી અને તેથી તે અમાન્ય છે. આ સંજોગોમાં, ડિવિઝન બેન્ય કારોબારી હુકમને અમાન્ય જાહેર કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી છે. જે કંઈપણ સોંપણી કરવામાં આવે, તે જાહેર હેતુ માટે હોવી જોઈએ. અન્યથા, સરકારની જમીન માત્ર જાહેર હરાજી દ્વારા જ વેચવી જોઈએ જેથી જનતાને પણ ઊંચી કિંમત મેળવીને ફાયદો થાય."

૧૬. બિનવિવાદાસ્પદ રીતે, પ્રશ્નગત જમીન રાજ્ય સરકાર દ્વારા શહેરના વિસ્તરણના હેતુ માટે એટલે કે મેરઠ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી દ્વારા આયોજિત વિકાસ યોજના હેઠળ રહેણાંક/વાણિજ્યિક મકાનના નિર્માણ

માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી અને જમીનનો મોટો ભાગ ઓથોરિટી દ્વારા પહેલેથી જ વાપરવામાં આવ્યો છે. માત્ર એટલા માટે કે જે તે સમયે કેટલીક જમીન બાકી રહી હતી, તે ઓથોરિટીને જમીન માલિકોની તરફેણમાં જમીન મુક્ત કરવા માટે સરકારને દરખાસ્ત મોકલવાનો કોઈ અધિકાર આપતી નથી. હાઈકોર્ટ દ્વારા ઓથોરિટીને ઠરાવ પર ભાર મૂકવાનો નિર્દેશ આપતા પસાર કરાયેલા વાદગ્રસ્ત હુકમો કાયદાની દ્રષ્ટિએ બિલકુલ બિનજરૂરી છે."

૩૬. આમ, ચુકાદાઓની હારમાળા, જેમાંથી કેટલાક જમીન પુનઃ-ફાળવણીના મુદ્દા પર અહીં ઉપર ઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યા છે, તે અસંદિગ્ધ રીતે અને સતત એવું સૂચવે છે કે એકવાર સંપાદિત થયેલી જમીન માત્ર તેઓ મૂળ માલિકો હતા તેવા ગ્રાઉન્ડ પર મૂળ માલિકોને પુનઃ-સોંપી કે પુનઃ-વહેંચણી કરી શકાતી નથી. આ બંને અરજીઓના અરજદારોનો દાવો અહીં ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયોના આધારે સમર્થન આપવા માંગવામાં આવ્યો છે, પરંતુ અમારા મતે તે નિર્ણયો પણ અરજદારોને કોઈ ઉપયોગી નથી.

૩૭. રઘબીરસિંહ સેહરાવત વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો નિર્ણય, જે (૨૦૧૨) ૧ એસ.સી.સી. ૭૮૨ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે રાજ્ય દ્વારા જમીન સંપાદિત કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાની બાબતોના સંબંધમાં છે અને તે વાસ્તવિક કબજો કેવી રીતે લેવામાં આવે છે તે વિશે વાત કરે છે. અમારા મતે, આ ચુકાદાની હાલના કેસની હકીકતો પર

કોઈ અસર પડતી નથી કારણ કે હાલના કેસોની હકીકતો વિશિષ્ટ છે, જેમાં સમગ્ર વિવાદ મૂળ માલિકોના કહેવા પર પહેલેથી સંપાદિત જમીનની પુનઃ-ફાળવણી અથવા પુનઃપ્રાપ્તિની આસપાસ ફરે છે.

૩૮. પાતાસી દેવી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો અન્ય નિર્ણય, જે (૨૦૧૨) ૯ એસ.સી.સી. ૫૦૩ માં રિપોર્ટ થયેલ છે. આ ચુકાદો સત્તાના ખોટા ઉપયોગના ગ્રાઉન્ડ પર સંપાદનને પડકારવા સંબંધિત છે. કલમ ૪ અને ૬ હેઠળના જાહેરનામામાં જાણાવવામાં આવ્યું હતું કે જમીન જાહેર હેતુ માટે સંપાદિત કરવામાં આવી હતી પરંતુ સંપાદનનો વાસ્તવિક ઉદ્દેશ્ય રહેણાંક કોલોનીમાં વિસ્તારના વિકાસ માટે કોલોનાઈઝર આર-૬ ને લાભ આપવાનો હતો. આ હકીકતો પર, એવું જાણવા મળ્યું હતું કે સંપાદન સત્તાના ખોટા ઉપયોગને કારણે દૂષિત હતું. આમ પાતાસી દેવી (ઉપર મુજબ) ના કેસની હકીકતો અને તે ચુકાદાનો રેશિયો ડેસિડેન્ડી અરજદારોને કોઈ મદદરૂપ થઈ શકે નહીં કારણ કે અરજદારોનો મૂળભૂત પડકાર સામાવાળાઓ દ્વારા જમીન પુનઃ-ફાળવણીની વિનંતીઓ ન સ્વીકારવા બદલની ચૂક અથવા નિષ્ક્રિયતાના સંબંધમાં છે, જે જમીનો વર્ષ ૧૯૮૩ માં જ સંપાદિત કરવામાં આવી હતી.

૩૯. અરજદારોના વકીલે સુપ્રીમ કોર્ટના બાંડા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી, બાંડા વિરુદ્ધ મોતીલાલ અગ્રવાલ અને અન્યના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે, જે (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૩૯૪ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, કદાચ કબજાની હકીકત

અને કબજો લેવાની પદ્ધતિ અંગેની તેમની દલીલને ટેકો આપવા માટે. અમારા મતે આ ચુકાદો રાજ્ય પાસે પહેલેથી સંપાદિત જમીન મૂળ માલિકોને પરત કરવાની કે પુનઃ-ફાળવવાની સત્તા કે સત્તાધિકારના અભાવના સંબંધમાં ચુકાદાઓની હારમાળા દ્વારા પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતને વધુ મજબૂત બનાવે છે. નિર્ણયના પેરા-૩૯ માં સુપ્રીમ કોર્ટનું અવલોકન અસંદિગ્ધ રીતે એવું સૂચવે છે કે અરજદારોનો માત્ર જમીનના મૂળ માલિક હોવાના આધારે જમીન પરત મેળવવાના દાવામાં કોઈ તથ્ય નથી.

૪૦. પ્રહલાદ સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો નિર્ણય જે (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૩૮૬ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે પણ વાસ્તવિક કબજો લેવાની પ્રક્રિયા શું છે તેના સંબંધમાં છે. અમારા મતે આ ચુકાદો હકીકત અને રેશિયોમાં પહેલેથી સંપાદિત અને રાજ્યમાં નિહિત થયેલી જમીનની પુનઃપ્રાપ્તિ માટેના અરજદારોના દાવાને ટેકો આપતો નથી.

૪૧. બલવંત નારાયણ ભાગડે વિરુદ્ધ એમ. ડી. ભાગવત અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો અન્ય નિર્ણય, જે (૧૯૭૬) ૧ એસ.સી.સી. ૭૦૦ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે હકીકતમાં એવો ચુકાદો છે કે જેના પર સુપ્રીમ કોર્ટે બાંડા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આધાર રાખ્યો હતો અને તે મુખ્યત્વે પ્રશ્નગત જમીનનો કબજો લેવાની રીત અને પદ્ધતિના સંબંધમાં છે. કોર્પોરેશન અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો

સાથે સહમત થઈ શકતું નથી કે સામાવાળાઓ દ્વારા જમીનનો કબજો કાયદેસર રીતે લઈ શકાયો ન હોત કારણ કે અરજદારો હજુ પણ જમીનના અમુક ભાગમાં ખેતી કરતા હોવાનો દાવો કરે છે. આ હકીકતોને એ હકીકતો સાથે જોવી જોઈએ કે અરજદારોએ પોતે જ જમીનની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે દાવો કર્યો છે અને જમીનના અમુક ભાગને "એક સાલી ધોરણે" વાપરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. આ પરિબળોને અવગણી શકાય નહીં અને તેઓ અરજદારોના તેમના કહેવાતા કબજાના આધારે કરેલા દાવાની વિરુદ્ધ જશે. કોર્ટે અહીં ઉમેરવું જોઈએ કે કબજાની હકીકત સામાવાળા સત્તાવાળાઓ દ્વારા સખત રીતે નકારવામાં આવી છે અને 'એક સાલી' ધોરણે પરવાનગી અપાયેલ ઉપયોગને કાયદેસરના કબજા સાથે સરખાવી શકાય નહીં કારણ કે રાજ્યમાં જમીનનું મૂળ નિહિત થવું એ વર્ષ ૧૯૮૩ માં પૂર્ણ થયેલી એક ઐતિહાસિક હકીકત હતી, જેનો કોઈ ઈનકાર કરી શકે નહીં અને તેથી અરજદારો પાસે પ્રશ્નગત જમીનની પુનઃપ્રાપ્તિ અથવા પુનઃસ્થાપનાનો દાવો કરવા માટે કોઈ વ્યાજબી કારણ નથી.

૪૨. નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ મહેશ દત્ત અને અન્યના કેસમાં પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જે (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી. ૩૩૯ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, અમારા મતે, તે ચુકાદાની હકીકતો અરજદારોના દાવાને ટેકો આપશે નહીં કારણ કે ત્યાં એક્ટની કલમ ૪૮ હેઠળ પાછા હટવાની બાબત હતી. કબજાની હકીકત, આંશિક કબજો અને હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નમાં ઉતરવાની

ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટની સત્તા, અરજદારોને કોઈ કામની નથી.

૪૩. અન્ય નિર્ણયો જે સંપાદન સામેના પડકાર અને/અથવા કબજાની હકીકત અને ખાસ કરીને કલમ ૨૮ પર વિશેષ ભાર સાથે નવા એક્ટના આગમનને કારણે સંપાદન રદ થવા અંગેના કાયદાની આસપાસ ફરે છે તે અરજદારોને કોઈ કામના નથી. હાલના કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને વર્ષ ૧૯૮૩ માં સંપાદન પૂર્ણ થવા અને સત્તાધિકારીમાં જમીન નિહિત થવાની ઐતિહાસિક સત્યતા પુનઃપ્રાપ્તિના દાવાની વિરુદ્ધ જશે કારણ કે અત્યાર સુધી કાયદામાં ક્યાંય પણ, મૂળ માલિકોનો તેમની જમીન પરત મેળવવાનો, પુનઃસ્થાપિત કરવાનો અધિકાર સ્વીકારવામાં કે માન્ય રાખવામાં આવ્યો નથી અને તેથી અરજદારોનો કાયદાની નજરમાં કોઈ અધિકાર નથી.

૪૪. દર્શનલાલ નાગપાલ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા વિરુદ્ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ એન.સી.ટી. ઓફ દિલ્હી અને અન્યના કેસમાં નિર્ણય, જે (૨૦૧૨) ૨ એસ.સી.સી. ૩૨૭ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે સંપાદનની પ્રક્રિયા અને માલિકો સાથે ન્યાયી વ્યવહાર કરવાના અધિકારના સંબંધમાં છે. અમારા મતે આ નિર્ણય મૂળ માલિકો દ્વારા સંપાદિત જમીન પુનઃ-ફાળવવાના દાવા અંગે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત રેશિયોને કોઈપણ રીતે અસર કરતો નથી અને/અથવા ઘટાડતો નથી.

૪૫. દેવ શરણ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્યના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટની અન્ય એક સત્તા જે (૨૦૧૧) ૪ એસ.સી.સી. ૭૬૯ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે પણ કલમ ૫-એ અને કલમ ૧૭(૪) ના હેતુ અને "જાહેર હેતુ" ના સંબંધમાં છે. કોર્ટે સ્વીકાર્યું છે કે જોકે મિલકતનો અધિકાર હવે મૂળભૂત અધિકાર નથી, પરંતુ તે છતાં અનુચ્છેદ ૩૦૦-એ માંથી જોઈ શકાય તેમ એક સંવિધાનિક અધિકાર છે. હકીકતો અને રેશિયોને જોતા આ ચુકાદો પણ પહેલેથી સંપાદિત જમીન મૂળ માલિકો દ્વારા પુનઃ-ફાળવણી અથવા પુનઃ-વહેંચણી કરવાના દાવા અંગેના કાયદામાં કોઈ ફેરફાર કરતો હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૪૬. તુકારામ કાના જોશી અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો નિર્ણય, જે (૨૦૧૩) ૧ એસ.સી.સી. ૩૫૩ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે પણ અરજદારોને કોઈ કામનો નથી કારણ કે તેમાં અનુચ્છેદ ૩૦૦-એ અને મિલકત સંપાદિત કરવા માટે કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાની જરૂરિયાત પર ચર્ચા કરવામાં આવી હોય તેમ જણાય છે. હાલના કેસમાં, હકીકતો સ્પષ્ટ છે કે પ્રશ્નગત સંપાદન વર્ષ ૧૯૮૩ માં જ પૂર્ણ થઈ ગયું હતું. અમારા મતે આ ચુકાદો પોતે જ અરજદારોને કોઈ કામનો નથી.

૪૭. લક્ષ્મણ લાલ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો અન્ય નિર્ણય, જે (૨૦૧૩) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૪ માં રિપોર્ટ થયેલ છે. તે પણ સંપાદન એક્ટની

કલમ ૫ સાથે વંચાતી કલમ ૧૭(૧) અને ૧૭(૪) હેઠળ સત્તાના ઉપયોગ અંગેનો ચુકાદો છે. તે ચુકાદાની હકીકતો અને રેશિયો ડેસિડેન્ડી માત્ર તેઓ મૂળ માલિકો હતા તેવા ગ્રાઉન્ડ પર પહેલેથી સંપાદિત જમીન મૂળ માલિકને પુનઃપ્રાપ્તિ અથવા પુનઃ-ફાળવણી કરવાના મુદ્દે ઉપર ટાંકેલા કેસોમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત રેશિયો પર કોઈ અસર કરતા હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૪૮. મોહનલાલ નાનભાઈ ચોકસી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો અન્ય નિર્ણય, જે ૨૦૧૦ (૧૨) એસ.સી.સી. ૭૨૬ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, તે ખાસ એક્ટને કારણે સંપાદન કાર્યવાહીને જ પડકારવા સંબંધિત છે, અને હકીકતો હાલના કેસો કરતા અલગ હોવાથી અરજદારોને કોઈ કામના નથી.

૪૯. રાધે શ્યામ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્યના કેસમાં અરજદારો વતી અહીં ટાંકવામાં આવેલો અન્ય નિર્ણય, જે (૨૦૧૧) ૫ એસ.સી.સી. ૫૫૩ માં રિપોર્ટ થયેલ છે. આ નિર્ણયની હકીકતો પણ કલમ ૧૭(૧) ની સત્તાના ઉપયોગ અને એક્ટની કલમ ૫(એ) હેઠળની તપાસમાંથી મુક્તિ આપવાને કારણે સંપાદન કાર્યવાહી સામેના પડકારની આસપાસ ફરે છે. ઉક્ત હકીકતો પર આધારિત ચુકાદાનો રેશિયો ડેસિડેન્ડી અરજદારોના દાવા પર કોઈ અસર કરશે નહીં કે તે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત રેશિયોને ઘટાડી કે રદ કરી શકશે નહીં જ્યાં સુપ્રીમ કોર્ટે સંપાદિત

જમીન મૂળ માલિકોને પરત કરવાના રાજ્યના પ્રયાસને સખત રીતે નકારી કાઢ્યો છે.

૫૦. બાકીના નિર્ણયો એટલે કે (૨૦૦૮) ૧૫ એસ.સી.સી. ૫૧૭ માં રિપોર્ટ થયેલ એન. પદમામ્મા અને અન્ય વિરુદ્ધ એસ. રામ કિષ્ના રેડ્ડી અને અન્ય ના કેસમાં જજમેન્ટ, અને (૨૦૦૫) ૭ એસ.સી.સી. ૬૨૭ માં રિપોર્ટ થયેલ હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિ. વિરુદ્ધ ડેરિયસ શાપુર ચેનાઈ અને અન્ય ના કેસમાં જજમેન્ટ પણ અરજદારોને કોઈ કામના નથી.

૫૧. અમે અરજદારોના વકીલ સાથે પણ સહમત થઈ શકતા નથી કે અહીં ભેદભાવનો કેસ છે કારણ કે વકીલોએ દલીલ કરી છે કે રાજ્ય સરકારે કેટલાક જમીન માલિકોના કિસ્સામાં પહેલેથી જ તેમની તરફેણમાં જમીન પુનઃ-ફાળવી દીધી છે. અમારા મતે ઉક્ત રજૂઆત અરજદારોને ભાગ્યે જ મદદ કરશે કારણ કે રજૂઆતને ધ્યાનમાં લેવા જેવી કોઈ હકીકતોનું સમર્થન નથી. એ હકીકત નોંધવી જરૂરી છે કે, એવું માની લઈએ કે રાજ્ય સરકારે કેટલાક મૂળ માલિકોને જમીન પુનઃ-ફાળવવાનું કૃત્ય કર્યું છે, તો પણ ઉક્ત કૃત્ય સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર અને પુનઃ-ફાળવણીના પ્રશ્ન અંગે સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો દ્વારા નિર્ધારિત રેશિયોની વિરુદ્ધ હોવાથી, તે અરજદારોને ભેદભાવની દલીલનો ઉપયોગ કરવા માટે હકદાર બનાવશે નહીં.

પર. પ્રથમ અરજીમાં ચાલુ રહેલી વચગાળાની રાહત સિવાયના ત્યારબાદના વિકાસના સંબંધમાં અરજદારોના વકીલનો દાવો પણ કોઈ કામનો નથી, કારણ કે ઉક્ત દરખાસ્તમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે કોર્ટના આદેશો સિવાય સત્તાવાળાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલ કૃત્યને કોઈ પવિત્રતા પ્રાપ્ત થશે નહીં કે તે ટકી શકશે નહીં પરંતુ કોઈ સ્પષ્ટ દલીલ, રજૂઆત અને પ્રક્રિયાના અભાવે, એ હકીકત સાથે કે મૂળભૂત પડકાર પોતે જ કાયદાની નજરમાં ટકી શકે તેવો નથી, સામાવાળાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા ત્યારબાદના હુકમોની ઉક્ત દલીલ મહત્વહીન બની જશે. સુપ્રીમ કોર્ટના બાંડા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી, બાંડા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અવલોકનો ધ્યાનમાં રાખવા જરૂરી છે, જે કોર્ટને પ્રસ્થાપિત સ્થિતિમાં ખલેલ પહોંચાડતા અટકાવશે.

પ૩. અરજદારોની પોતાની રજૂઆતો અને રેકૉર્ડ પરની હકીકતો અસંદિગ્ધ રીતે સૂચવે છે કે કબજાના સંબંધમાં અરજદારોનો દાવો અથવા કબજાને વિવાદિત કરવાનો અરજદારોનો પ્રયાસ તેમના પોતાના દાવાની વિરુદ્ધ જશે. અરજદારોએ પોતે જ અરજીઓમાં જણાવ્યું છે કે સંપાદન કાર્યવાહી ફર્સ્ટ અપીલ સુધી ગઈ છે અને જમીન રાજ્યમાં નિહિત થવાના સંદર્ભમાં સંપાદન આખરી બન્યું હતું. કાં તો 'એક સાલી' અથવા અન્યથા અનુમતિપાત્ર ઉપયોગનો ત્યારબાદનો વિકાસ અરજદારોને જમીન પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે વધુ સારો અધિકાર મેળવવામાં મદદ કરી શકશે નહીં, જે સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપર ટાંકેલા નિર્ણયોની વિરુદ્ધ હશે જે સૂચવે છે કે કાયદામાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે રાજ્ય દ્વારા માત્ર તેઓ મૂળ

માલિકો હોવાના આધારે સંપાદિત જમીન મૂળ માલિકોને પરત કરવાના કૃત્યને ક્યારેય ન્યાયી ઠેરવી શકે. આવા કૃત્યને ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળના ન્યાયીપણાના સ્વીકૃત સિદ્ધાંત માટે અભિશાપ માનવામાં આવશે.

૫૪. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલની દલીલ કે જમીનના વપરાશમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો જે જાહેર હેતુ માટે નહોતો, તે કાયદાની નજરમાં ટકી શકે તેવી નથી, કારણ કે એકવાર જમીન રાજ્યમાં નિહિત થઈ જાય પછી, રાજ્ય પાસે હેતુ બદલવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે. 'જાહેર હેતુ' ને યોગ્ય દ્રષ્ટિકોણથી સમજવો જરૂરી છે અને તેથી, હેતુમાં ફેરફાર માત્ર તે ફેરફારને બિન-જાહેર હેતુ ગણવા માટે પૂરતો નથી. સુપ્રીમ કોર્ટે ચંદ્રગૌડા રામગૌડા પાટીલ (ઉપર મુજબ) જે ૧૯૯૬ (૬) એસ.સી.સી. ૪૦૫ માં રિપોર્ટ થયેલ છે અને અન્ય સમાન નિર્ણયોમાં ઠરાવ્યું છે કે જમીન માલિકોને વપરાશકર્તાના ફેરફાર વિશે દાવો કરવાનો અને લાંબા સમય પહેલાં સંપાદિત અને રાજ્યમાં નિહિત થયેલી જમીન પરત માંગવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

૫૫. ઉપરોક્ત કારણોસર, આ કોર્ટનો અભિપ્રાય છે કે બંને અરજીઓમાં કોઈ તથ્ય નથી અને તેથી, તે ફગાવી દેવાની જરૂર છે અને તે દ્વારા તે ફગાવી દેવામાં આવે છે. વચગાળાના હુકમો, જો કોઈ હોય તો, તે રદ થાય છે. જોકે, ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

૫૬. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૫૭૦/૧૯૯૮ માં પસાર કરેલા હુકમને ધ્યાનમાં લેતા, સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૨૩૬૦/૨૦૧૩ માં કોઈ હુકમ નથી અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ, ન્યાયમૂર્તિ)

(ઝેડ. કે. સૈયદ, ન્યાયમૂર્તિ)

વિશેષ હુકમ:

અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોએ ૬ અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે વચગાળાની રાહત જે અગાઉ મંજૂર કરવામાં આવી હતી તેને ચાલુ રાખવા માટે વિનંતી કરી હતી. કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય છે કે વચગાળાની રાહત ૧૯૯૮ થી અમલમાં હોવાથી, તેને તારીખ ૨૩/૦૧/૨૦૧૫ સુધી લંબાવવામાં આવે.

(એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.